

שער יוסף

חלק התשובות אוצר החכמה

שער יוסף סימן א' אזה"ח 1234567

הן קדם נסב"ר לבי בקרבי למען דפוס שחרית חדושי אשר חידשתי לענ"ד הקצרה ולסדרם בסדר הרמב"ם ז"ל, ויכתבון מילי בספר ויוחקו עיפינהו וסדרינהו, הן בעודני מדפ"ס ועולה ארכו לי הימים שיש בהם ירחים ועינא דשפיר חזי צופיה הליכות אל עירו ואל שער מקומו. והדברים ק"ו, דוכתא דלדין הוי מקום שמצפות לו כל עינים, ועוד בה כי היציאה יתירה, ע"כ אמרתי אל לבי זיל צנעינהו. הן היום אנקוט בידאי השתא מיהא קצת שאלות בעט"ס מזומנות ועת לכל חסן, אם חפץ בנו ה' לימ"י עוד ליתו כפתור"ים וליפקו מילי מילי קט"ני על מזבח הדפוס זכינהו ואייתנהו

א שוֹזְלָה איבערצא להו לרבנן דמתיבתא, לדעת ר"ת דאסר לישראל שעסקו עם הנשים להתיחד עמהם אפי' אשתו עמו כמ"ש הטור א"ה סי' כ"ב, מהו להתיחד שני אנשים עברים שעסקו עם הנשים עמהם אם נשותיהם עמהם, גם ברכות יעטה מורה. תשובה תנן בשילהי מס' קידושין כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשי, וכי הרא"ש ז"ל בפסקיו עלה וז"ל, פירש"י אפילו עם גשים הרבה וכו' ור"ת ז"ל פירש כל שעסקו עם הנשים אע"פ שנושא ונותן עמהם תמיד לא יתיחד עמהם וכו', וק"ק לפ"ז דהו"ל למיתנייה לעיל וכו', ור"ת פי' ואפי' אשתו עמו וכו' ע"ש, ואיכא למידק לקע"ד דר"ת אמאי החמיר כל כך לאסור כל שעסקו עם הנשים אפילו אשתו עמו, דהך שריותא דאשתו עמו יכולה היא שתגן אף להתיחד איש עם אשה אחת אם אשתו עמו, כמבואר בתוס' ז"ל שם דף פ' ריש ע"ב ע"ש, ולימא מר דרבנותא דכל שעסקו היינו כלפי מאי דתנן אבל אשה אחת מתיחדת עם שני אנשים, תנא דכל שעסקו אפי' הם שנים לא יתיחדו עמהן, וכמו שתי' זה כתבו הריטב"א ז"ל בחידושו וז"ל אם עסקו עם הנשים ה"ל כפריצים, ואין אשה א' ולא הרבה מתייחדין עמהם אעפ"י שהן ב', וכ"פ רבינו הגדול זצ"ל עכ"ל, וגם הר"ן ז"ל כתב וז"ל ואחרים פירשו, דמשום דתנן דאשה א' מתיחדת עם ב' אנשי קתני דכל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן, ואפי' הן אנשים (כצ"ל) הרבה עכ"ל, וצופה הייתי בחידושי אנשי שם שכתוב בשם מהר"ם וז"ל לפי הענין צ"ל אפילו הן אנשים הרבה אך אינו מתישב כלל ולא טעם, ונ"ל שהוא ס"ס ורוצה בו תי' של ר"ת בתוס' ובמרדכי בשם ר"י וז"ל, לכך נ"ל לא יתיחד עם הנשים אפי' אשתו עמו עכ"ל, ולקע"ד הדבר ברור דכונת הר"ן ז"ל בזה כתיירוצ הריטב"א ז"ל הנז', ולא כיון הר"ן ז"ל כלל לתי' ר"ת, ושוב ראיתי שכ"כ בכונת הר"ן ז"ל בס' דרך תמים הגהות הרי"ף ז"ל ע"ש, איך שיהיה צריך לדעת אמאי ר"ת ז"ל נטו אשוריו מתירוצ זה עד שהוצרך לתרוצי דכל שעסקו אסיר באשתו עמו, והדבר פשוט, משום דאיכא למידק על תי' הריטב"א ז"ל הגזכר דמתני' מיתניא בלשון יחיד וכמו שדקדק על הריטב"א ז"ל הרב בעל תאוה לעינים ז"ל, דכפי דבריו הו"ל כל שעסקו עם הנשים ע"ש בס"י שלי"ב, והכי נסיב ליה הך דוקיא הרשב"א ז"ל בתשו' סי' אלף קע"ח דמייתי הך תירוצא בשם הגדולים, ול"ה דק דכפ"ז הו"ל למיתני לא יתיחדו ע"ש, ואמטו להכי ר"ת ז"ל ודעמיה עבוד פרי"שה דמתני' אסר אפי' אשתו עמו, ונישמיעניה מן הדא בעיין ולדעת ר"ת ז"ל אי איתא דכל שעסקו עם הנשים הן רבים עתה ונשותיהם עמהם לא יתיחדו עם הנשים, ליתני לה בלשון רבים, וכי תימא דאי הוה תני תנא כל שעסקו עם הנשים לא יתיחדו עם הנשים לא הוה ידענא דאסיר אפי' בנשותיהם עמהם, והוה פרישנא לה כפום מאי דפריש לה הריטב"א ז"ל כלפי מאי דשרי אשה אחת בשני אנשים וכאמור, ס"ס הו"ל לתנא למיתני הא דעסקן עם הנשי לעיל אחר חלוקת ובזמן שאשתו עמו, ולימא התם וכל שעסקן עם הנשים לא יתיחדו עם הנשים, ואנא ידענא דעסקן עם הנשים חמיר טפי כי ברבים ונשיהם אתם אסיר, דאי לא הו"ל למיתני מקמי חלוקת ובזמן שאשתו עמו, לפי מה שהסכימו התוס' שם דה"ג ובזמן שאשתו עמו, ואתאן אפי' לרבנן, אלא ודאי מדתני לה בלשון יחיד כל שעסקו עם

[1234567]

עם הנשים נהי ידיעין דעסקו עם הנשים אפי באשתו עמו אסיר, אמנם כיון דאיכא תרתי שהם שני אנשים ונשיהם אתם שרינן להו ובשתים עלתה להם להתיחד.

עוד נר' לקע"ד להביא ראיה ממ"ש פ' אין מעמידין דכ"ה אמאי דתנן ולא תתיחד אשה עמהם, במאי עסקינן אלימא בחד דכותא גבי ישראל מי שרי והתנן לא יתיחד וכו', אלא בתלתא וכו', ל"צ באשתו עמו עכו"ם אין אשתו משמרתו אבל ישראל אשתו משמרתו ע"כ, והנה מסוגיא זו הקשה הרב ב' תאוה לעינים ז"ל סימן שלי"ב לתירוץ ר"ת ז"ל הנו' דמי שעסקו עם הנשים אסיר אפי' באשתו עמו, דאי אמרת דרוכל אין אשתו משמרתו הדר' קושיא לדוכתא מאי איריא עכו"ם אפי' ישראל רוכל נמי, ואין לומר רוכל גרע טובא לענין זה עכ"ד, ובהשקפה ראשונה היה נלקע"ד לתרץ דאף ע"ג דקתני דרוכל לא יתיחד עם הנשי' דהואיל ולבו גם בהם אינו בוש מאשתו, מ"מ הו"א דה"ט דלא יתיחד משום דכיון דלבו גם בהם יצרו תוקפו ואינו בוש מאשתו ויבא לידי עבירה בהזמנה מילתא, ויבא לידי השחתת זרעו שהוא איסור גדול יתר מאד מאד, ואולם לשיעשה עבירה ממש לא חיישינן דאשתו תיזיל איהי תיחד ביה ותחלוק עמו וקולה לה ישמע הכצעקת' הבאה, אדהכי והכי גם האשה הנתבעת תסוג אחור ואינה גשמעת לו, ומ"מ יען כי קרוב הוא לבא לידי השחתת זרע אמטול הכין אסור להתיחד ואפי' אשתו עמו, וכפי זה היה מקום לומר דמותרת אשה ישראלית להתיחד עם עכו"ם באשתו עמו, דאשתו לא תניחהו לזנות עם הישראלית ועבר עליה רוח קנאה, ולשמא ישחית העכו"ם זרעו לא חיישינן, להכי אשמועי' מתני' דלא תתיחד אשה ישראלית עם העכו"ם ואפילו אשתו עמו, דאין אשתו משמרתו דלא קפדה ויזנה עם הישראלית בעל כרחה. אמנם אנכי הרואה שהענין רחוק מצד עצמו, ותו דכל כי הא הו"ל לתוספות לפרש דטעמא דרוכל דאתיא עון ולו ישחית זרעו, ותו דהש"ס נמי שם פ' אין מעמידין הו"ל להקשות ולתרץ מילתא כדנא, לכן נראה לקע"ד משום יתובי דעתא דהתוס' ז"ל דכי אמור רבנן ר"י ור"ת ז"ל לאסור בעסקו עם הנשים באשתו עמו ה"ד והוא באחד ויצאה אשתו עמו, אמנם בשני שעסקן עם הנשי' ונשותיהם עמהם שרו להתיחד עם הנשים, וכולי יחאי לא מחמרינן עליהו, לא עשה כן לכל עכו"ם דאפילו הם רבים ונשיהם עמהם לא אריך לישראלית להתיחד עמהם, ואיסורא דיחוד רביע עלה דהם שקץ ונשותיהם שרץ בהפקרא ניהא להו, ומשוי' הכי לא פריך הש"ס אהך אוקמתא דאשתו עמו ודכותא גבי רוכל מי שרי, דהא מתני' קתני ולא תתיחד אשה עמהם וכדאוקימנא באשתו עמו משמע דהעכו"ם אפי' רבים ונשותיהם עמהם אסיר, לא כן ברוכל דתני לה בלשון יחיד כל עסקו עם הנשים לא יתיחד, משמע הא רבים ונשיהם עמם שרי, ואינו ענין לאיסור העכו"ם, והתרצן דנקט מילתיה בלשון יחיד ל"ג באשתו עמו עכו"ם אין אשתו וכו', גם הוא כונתו היתה לכך, דרבותא דמתני' אפי' גלוי עכו"ם רבי' ונשותיהם עמהם וכדמשמע לישנא דלא תתיחד אשה עמהם, אמנם נקט בלשון זה להשמיענו אגב אורחיה דמאי דתנן בקידושין ובזמן שאשתו עמו אתאן לרבנן ושרי לישראל והוא באחד פשאשתו עמו להתיחד עם אשה אחרת, אמנם לפירושי' דמתני' גם הוא מודה כי ברבים ונשותיהם איירי,

ולא חש לפרש, וממוצא דבר הראת לדעת דנראה לדעת ר"י ור"ת ודעמיהו ז"ל שרי למי שעסקן עם הנשי' להתייחד עמהם כשנשותיהם עמהם וכמדובר. עוד נראה לקע"ד להביא ראיה ממ"ש הטור ז"ל י"ד ס"י קנ"ג וז"ל, ולא תתייחד אשה עמהם אפי' הם רבים ונשותיהם עמהם, וכהאי גוונא בישראל שרי ובעכו"ם אסור עכ"ל, הנה בתחילה נשמיעיניה מפשטן של דברי הטור, דאי ס"ד דכל שעסקו עם הנשים כיון דשמעינן להו לרבנן דאסרי אפילו באשתו עמו, תו ליכא תקנתא להם שיתייחדו עם הנשים לעולם, דהא שריותא דאשתו עמו חליה תקיף ואפילו הכי אסרו, וה"ה כשהם שנים ונשותיהם דאסרי, דכיון דאינו בוש מאשתו אינו בוש מחבירו ואשתו כל אחד מהם, א"כ אמאי הטור ז"ל אכפל להשמיענו דלא תתייחד אשה עמהם אפילו הם רבים ונשותיהם עמהם, ולא נקט כלישנא דתלמודא, ולימא מר ולא תתייחד אשה עם העכו"ם אפי' אשתו עמו וכלשון הר"מ ז"ל פכ"ב מהל' איסורי ביאה דין ד', וכמ"ש הטור גופיה בא"ה, אלא ודאי מדהוצרך הטור לפרש שיחותיו דאפי' רבים ונשותיהם, משמע דאי הוה תני כלשון הר"מ ז"ל וכמ"ש הטור גופיה בא"ה, הנה מקום להתיר ברבים ונשותיהם, וא"כ מי שעסקו עם הנשים דאשכחן לר"י ור"ת ז"ל באשתו עמו, אין לנו לו' דה"ה ברבי' ונשותיהם עמהם, ושפיר מצינן למי' דכשהם שנים עם נשותיהם שרי וכולי האי לא מחמירינן עליהו, וכן נראה מדהטור ז"ל פירש בעכו"ם ולא אשמועינן רבותא טפי בישראל שעסקו עם הנשים בא"ה ס"י כ"ב דסמוך לדברי ר"ת ז"ל הי"ל דאפי' הם שנים ונשותיהם עמהם אסרי, ודינא דעכו"ם הוה שמעינן ליה במכ"ש דישאלים ועסקן עם הנשים, אלא ודאי מדסתם הטור בא"ה ולא כתב כלום אצל דברי ר"ת ז"ל, אעפ"י שנראה שמסכים עמו להלכה כדבעינן למימר קמן בס"ד, וגבי עכו"ם פירש, שמעינן דשרי לישראל שעסקן עם הנשים להתייחד עמהם כשנשותיהם אצלם, ואפי' לדעת ר"ת ז"ל, והנה מרן ז"ל בב"י כתב ע"ד הטור הנז' ולא דבעינן בישראל תרתי שיהיו רבים וגם נשותיהם עמהם אלא בחדא לחוד סגי ע"ש, וצופה הייתי להרב' ט"ז ז"ל ס"ק ד' שכתב אהא דמרן ז"ל וז"ל, והא דכתב שבחד סגי מ"מ חילוק יש ביניהם, דבהתיר שתלוי במה שהם רבים לא מהני אלא בכשרים אבל לא בפרוצים, אבל ההתיר השני שמחמת נשותיהם עמהם מהני בישראל אפי' בפרוץ ואפי' אין שם אלא הוא לבדו, וא"כ מ"ש הטור וכה"ג בישראל שרי ר"ל בפרוצים דומיא לעכו"ם, מ"ה נקט רבינו ונשותיהם ר"ל דמהני ברבים אם נשותיהם עמהם, וכאן בעכו"ם לא מהני אלו תרתי, וכן הוא בש"ס דאמרינן אלא בתלתא וכו', ובחנם חלק מו"ת ז"ל על הב"י בזה, דאע"ג דבישראל פרוץ מותר אפילו בלא רבים באשתו עמו מ"מ נקט כאן לשון רבים לרבותא דאפ"ה בעכו"ם לא מהני עכ"ל. ואנכי תולעת ולא איש לא זכיתי להבין מ"ש ובחנם חלק מו"ח ז"ל על הב"י ז"ל, והרואה יראה דהרב ב"ח ז"ל ידיה ודהרב ט"ז ז"ל חדא היא ואין ביניהם כמלא נימא, ומה שחלק על מרן ז"ל הוא במ"ש כי ברבים לחוד שרי, על זה בא דברו דהטור בפרוצים קאמר דומיא דעכו"ם ואפילו הם רבים אסור ע"ש, וכמ"ש הס"ז ז"ל גופיה, ומ"מ לכל הדברות ולכל האמירות לא נתישב לקע"ד ז"ל מ"ש הטור וכה"ג בישראל שרי, דמאי אתא

לאשמועינן, הלא כל דיני ישראל בפרטות השמיענו בא"ה, והכא לימא דינא דעכו"ם ולשתוק ומה לו להזכיר ישראל, וראיתי להרב לחם סתרים ז"ל שהק' על מרן ז"ל כנוז, וכתב לכן יראה לי דתרת קאמר, רבים ונשותיהם עמהם דסבר הטור דבישראל אפי' פרוצי כיון דאיכא תרתי מכשיר עכ"ל, ולכאורה איכא למידק עליו דהיכי כתב דבישראל תרתי בעינן, והלא כשאשתו עמו אפי' אחד נראה דשרי וכמ"ש הרב ב"ח וה' ט"ז ז"ל, ותו דלדידיה דגם בישראל פרוץ סבר הטור ולא מהני אשתו עמו עד דאיכא רבים, אמאי לא הוקשה לו כפ"ז דס"ס מה תירץ הש"ס ל"צ באשתו עמו, הא דכחזא נמי בישראל פרוץ אסיר, וכמו שהק' הוא ז"ל בס' תאוה לעינים לדעת ר"ת ז"ל דסבר דמי שעסקו עם הנשים אסיר אף באשתו עמו וכמש"ל, ואולם לקצ"ד נראה דהדין עם הרב ב' לחם סתרים ז"ל, שהרי הרא"ש ז"ל בפסקיו אהא דעסקו עם הנשים הביא דברי רש"י ז"ל והקשה עליו ודברי ר"ת ודקדק עליו, ובמסקנא דמילתא הביא דברי ר"ת בסתמא, משמע דנקיט להלכה כותיה, ואע"ג דבקיבור פסקי הרא"ש ז"ל יש גירסאות ולא מיתו אלא תחילת דברי רש"י ז"ל, מ"מ הדבר ברור שהעיקר כגירסת דפוס פפ"ד דמייתי כלהו פירושי ע"ש, וכן מוכח מהטור ז"ל שהביא דברי ר"ת ז"ל באחרונה, משמע שתופס להלכה כדברי ר"ת כהרא"ש ז"ל, ומשנתנו ולא יתיחד אדם לכ"ע בכשרי מ"רי, ומסתמא הא דתנן כל שעסקו טובא מגרר גריר למשנה ראשונה ובכשרי אידי שאפי' בכשר כל שעסקו וכו', וכן מוכח מפ"י ר"ח והרמב"ם ז"ל דבכשר איירי, גם מפירוש הריטב"א ז"ל ושאר כותיה מוכח הכי, וכמ"ש הריטב"א ז"ל להדיא וז"ל סופא אתא לכשרין דקי"ל דאשה אחת מתיחדת עם ב' אנשים בכשרין, אבל אם עסקו עם הנשים ה"ל כפריצי וכו' ע"ש, וילמד סתום מן המפורש דגם ר"ת ז"ל בכשר מוקי לה, אלא דכל שעסקו עם הנשים איכא למיחש טפי, ומסתברא דפריץ שוה לכשר ועסקו עם הנשים, וכל דפריץ לדעת ר"ת ז"ל אסיר אפי' אשתו עמו ואינו בוש מאשתו ככשר ועסקו עם הנשים, ומעתה כן באו דברי הטור ז"ל בי"ד על נכון דאסר בעכו"ם הן רבים ונשותיהם ובה"ג בישראל שרי כלומר בפרוצים, דגם בהם אשתו עמו והוא באחד אסור, ואולם כשהן רבים ונשותיהם עמהם מקילנן בישראל ובעכו"ם לא יתחשב ואסיר, והשתא דק"ו כחזא דברי הטור ז"ל דבישראל פרוצים תרתי בעינן וכמ"ש הרב לחם סתרים ז"ל, וסימנא טבא אית לי בהאי מילתא, שהטור בא"ה כתב וז"ל מי שאשתו עמו מותר להתיחד עם הנשים שאשתו משמדתו אבל ישראלית לא תתיחד עם העכו"ם אע"פ שאשתו עמו וכו', דהכא לא השמיענו דבעכו"ם אפי' רבים ונשותיהם עמהם אסיר, משום דדין אשתו משמרתו וסליק מיניה בכשר אידי, ולכך גם בעכו"ם לא כתב אלא דיניה דהוא גברא יחידי, אמנם בי"ד שסיים וכה"ג בישראל שרי וקאי לפרוצים דבתרתי מיהא כחזא שריינן, נקט בעכו"ם רבים ונשותיהם עמהם, ואע"ג דהטור בא"ה כבר בתוך דברי ר"ת ז"ל הזכיר דין אשתו עמו, מ"מ מאחר שזין זה משנה שלימה היא כתבו אח"כ בפ"ע, ומ"ש הרב ב"ח ז"ל שם דטעמא דחזר וכתבו להורות דאף דבאינן כשרים אסורה אשה א' עם אנשים הרבה ואפי' אשתו של א' מהם עמו, אפ"ה באיש א' עם נשים הרבה שרי באשתו עמו עכ"ד, לדרכו היה מהלך דפרוץ שרי באשתו עמו לדעת הטור, ואפי' לפי דבריו לא היה צריך הטור לחזו' ולכתוב דין זה, דמדחייתו עצמה לדברי הרמב"ם ז"ל ודברי ר"ת ז"ל מפורש יוצא דבאיש א' שרי באשתו עמו.

אחרי כן ראיתי להרשב"א ז"ל סי' אלף קע"ח וסי' תקפ"ז שכתבו וז"ל, ומעתה אם הם ב' אפי' שאינם פרוצים מותר להתלחח עם הנשים וכו', ואפשר דאפי' בשאר אנשים כל שהן יותר משתים מותר וכו', וכל שאינו אלא אחד אין הפרש בין כשר לשאינו כשר דאפי' כשר אסור עם שתיים, וכיון דלאחר שרי ביתר משתים ל"ש כשר ול"ש שאינו כשר שרי, וזו היא דעתו של רש"י ז"ל, והיינו דקתני כל שעסקו עם הנשים וכו', התם קתני ב' נשים והכא עם הנשים עכ"ל. ובטרם אקרב למאי דקמן לא אכחד מאי דיש לדקדק לקע"ד בדבריו ז"ל, במ"ש ומעתה אם הם שני אנשים שאינם פרוצים מותר להתלחח עם הנשים בין רבות בין אשה א', דהרי אמרי' בש"ס דקידושין דף פ"א אמר ר"י א"ר ל"ש אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה וכו' ע"ש, והרשב"א ז"ל בדרך איירי ואיך התיר בשני אנשים ואל השלשה לא בא, הן אמת דהרי"ף ז"ל השמיט הך מימרא, וכבר הקשה מרן ז"ל בב"י דאמאי השמיטה, וראיתי להרב נחלת צבי ז"ל א"ה סי' כ"ב ס"ק ד' שכתב וז"ל, ואני אומר שאפשר הואיל דאיתא שם רב ורב יהודה הו' קאזלי באורחא אתא ההיא אתתא קמיהו, א"ל רב לר"י דל כרעך וכו', א"ל והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר, א"ל מי ימר דבכשרים כגון אנא ואת אלא כגון מאן כגון ר"ח בר פפי ותביריו, ומדלא השיב הא אמרתי אבל בדרך עד שיהיו ג' לכן השמיטו הרי"ף, אבל הרא"ש כתב האי מימרא וכו', ומשמע מדברי הרא"ש ז"ל דתנא סתמא שסבר שבכ"ז בשנים כשרים או בשדה בג' מותר אפילו באין נשותיהם עמהם, ואף שגרים שם במתני' כג"י הרי"ף, נראה שס"ל דאף לגיר' הרי"ף ז"ל אינו קאי אלא אאיסור יחוד אדם עם ב' נשים הואיל דתני וישן עמהם עכ"ל. והנה מה שתירץ בעד הרי"ף ז"ל לקע"ד אין בו כדי שביעי אחרי המחיל' מכת"ר, דהא רב יהודה משמיה דרב גופיה אמרה להא דבדרך תלתא בעי, וכמו זר נחשב, דמימר' רב ומעשה רב פלגין בהדיהו, ותו דתלמודא סוגיא במקומה ובסוטה דף ז' סבריה לסייעיה להא דבדרך בעי תלת' מדתנן מוסרין לו שני ת"ת, וכתב הרשב"א ז"ל סי' אלף קפ"ב דהאי לימא מסייע ליה הוא אחר כמה זמן בתר דידיעי הך עובדא דרב ע"ש, ואי רב גופי' דין הוא הד"ר ביה ותבריה לגיזייה, אמאי שקיל וטרי בה הש"ס. כאלו הלכה היא, ותו דאשכחן סתמא דתלמודא פ' אין מעמידין דף כ"ה דסבר הכין, דבההיא דלא תתייחד אשה עמהם פריך במאי עסיקין אלימא בחד וכו' אלא בתלתא וכו', ופירש"י ז"ל להכי נקט תלתא דבישראל בתלתא שרי בין בעיר בין בדרך, אבל תרי בעיר אין בדרך לא וכו' ע"ש, הרי דסתמא דש"ס פשיטא ליה הא דתלתא והיכי אנן ניקום ונידחיה מהלכתא, גם בירושל' פ"ק דסוטה אמרינן ר"ח בר יוסף שלח בתר איתתיה אמר יסקון עמה תלת תלמידין שאם יפנה א' מהם לצורכו תתייחד עם שנים ע"כ, ועיין במרדכי פ"ב דכתובות הביאו מרן ז"ל בב"י סי' ו' סעיף י"ז, ע"ש גם מ"ש הרב ז"ל בסוף דבריו ואף שגרים שם במתני' וכו', לקע"ד לא זכיתי להבין דבריו, דמי איכ' למאן דאמר דמאי דקתני בזמן שאשתו עמו קאי לחלוק' אשה מתייחדת עם שני אנשים, הלא באשה א' עם ב' אנשים אפי' בלא אשתו עמו אף ת"ק שרי וליכא במתני' מאן דאסר, ולכל הדברות ולכל האמידות האי דקתני בזמן שאשתו עמו אחלוקת איש עם שתי נשים קאי, אלא

דהרמב"ם ז"ל ולא חילק בין כשרים לפרוצים חש לה רב להא דבעינן כשרים כר"ח בר פפי, והרא"ש ז"ל ודעמיה ס"ל דמשנת חסידים היא זו, אמנם גם הר"מ ז"ל פשיטא דסבר דמשנתנו שריא אשה עם שני אנשים ובכשרים איירי וכדא' רב להדיא. **שוב** ראיתי דהרב נ"ץ ז"ל בשיטת רבו אמרה הוא הרב ב"ח ז"ל שכתב וז"ל, בסעיף ג' בסוף ק"י שנינו וכו' וכך היה גורס הרמב"ם ז"ל, וס"ל דהך סתמא דמתיר באשתו עמו קאי אכולה מילתא, דכל היכא דאיכא איסורא בין באיש א' עם ב' נשים ובין באשה א' עם איש א' שרי וכו', וכיון שאין לנו עתה כשרים אסור להתיחד אפי' עם ב' אנשים, וחזר דינן כאלו לא היה כאן אלא איש אחד ואשה א' וכו', ור' ס"ל דהאי סתמא דתנן ובזמן שאשתו עמו לא קאי אלא ארישא ולא יתיחד אדם עם ב' נשים אבל אשה א' עם ב' אנשים שרי אפי' אין אשתו עמו, דמתני' בכשרים מיירי אבל בפרוצים אפי' אשתו של א' מהם וכו' ע"ש, ואחרי התאבקי בעפרות זהב לו לא זכיתי להבין מאן שם ליה לחלוק עלינו את השוין, דלקע"ד הרמב"ם והטור ז"ל שניהם המלכים שוו בשיעוריהם בפירושא דמתניתין, דאמרי תרוייהו דמאי דקתני ובזמן שאשתו ארישא קאי, דסיפא דאשה עם שני אנשים לא בעי אשתו עמו לכ"ע דבכשרים מיירי אף להר"מ ז"ל, וכדמפרש לה רב בהדיא, וגם תרוייהו אית להו דאיש א' ואשה א' אף דלא הוזכר במתני' שרי כשאשתו עמו, ואולם להא דהתיר הר"מ כמה אנשים עם נשים בזמן שאשתו של אחד מהם בהא פליג הטור מצד הסברא, דאשתו זאת לשוא שמרה לאתריני, וזה פשוט לקע"ד, הדרן למאי דאתאן עלה, וצופה הייתי להרב תאווה לעינים ז"ל עמד בקושיא דמאי קאמי' ליה רב יהודה לרב והא מר הוא דאמר בכשרים ואמאי תירץ לאו כשרים וכו', ות"ל דבדרך בעי תלתא עד דיתבי בעיר דאז בתרי סגי, אך חיל' בין פונדק לכשהם מהלכי שתים עש"ב, וכפי דרכי הוה מיושב להרשב"א ז"ל שכתב דשני אנשים מותר להתלוח עם נשים בין רבות בין אחת, אמנם מסתמא דש"ס והפוסקים ז"ל לא משמע הכי. ולסוגיא דשמעתא אפשר לע"ד לידחק ולומר דרב ורב יהודה אחריני הו' בהדיהו ולא חשיב להו משו' כבודם, דהש"ס אייתי הך עובדא להורות דאפי' רב ורב יהודה קדישי עליונין נהוג חומרא, ואין זה כבודם למימרא אידך ההולך אצלם, וכיוצא בזה תריץ הש"ס מס' ר"ה דף כ"ב ע"ב ר' נהוראי סהרא אחרינא הוה בהדיה והא דלא חשיב ליה משום כבודו דר' נהוראי ע"ש, ובפי' רש"י ז"ל. עוד אפשר לקע"ד לישב ע"פי דברי הרמ"ה ז"ל הביאם ר' ירוחם ז"ל נתיב כ"ג ח"א וז"ל, וכי הרמ"ה ודוקא כשהם הולכים עמה לשומרה אז צריך שנים שישארו עמה, דאי לאו הכי למאי גיחוש לה, כשיצטרך חד להשתין נמי ילך חבירו עמו ויניחנה לבדה עכ"ל, וע"פי הך דהרמ"ה ז"ל לק"מ בש"ס, ויכולי' אנו לישב נמי דברי הרשב"א ז"ל דאיירי כשאננם הולכים לשומרה, והבי דייק לישניה מותר להתלוח עם הנשים משמע קצת דאינם הם שומרים אלא רוצי' להתלוח אצל הנשים, ובהא ס"ל להרשב"א ז"ל דבתרי סגי'א כדעת הרמ"ה ז"ל, וע' מ"ש בב"ש על סברת הרמ"ה הלזו ע"ש.

שוב אשוב לדברוי הראשונ', כי הנה ראינו להרשב"א ז"ל שכתב דבאינו כשר נמי שרי כל שהן יתר משתים, ועסקו עם הנשים אסיר אפי' טובא נמי, דאלמא עסקו עם הנשים גרע מפריץ ומילתא כדנא הוי'א תיובתין, אמנם נלקע"ד לישב אמרי קדוש

הרשב"א ז"ל ע"פ דרכנו, ואני סרם אחל"ה לדבר אבא אע"ר קצת בלשון הרשב"א ז"ל, חדא דהוא ז"ל מוכח דמסכים הולך לפירש"י ז"ל, חכל שהן יתר משתים שרי כאשר בעינינו יראה המעיין בתשובתו הרמחה, דנעש' סניגור ופרקלי' לישב סברת רש"י ז"ל, וכתב עלה וזה נכון, ומאחר שכן אמאי בראשית מאמר אמר מר ואפשר דאפי' בשא' אנשי' וכו' ואפיקיה בלשון אפשר, ותו יש להעיר בלשון הזהב דבהאי דקאמר ואפשר דאפי' וכו' לא הזכיר פריץ רק מר הוא דאמר כשר ואינו כשר, וכלפי מה שכתב הן קדם, ומעתה אם הם שני אנשים ואינם פריצים וכו' הו"ל למנקט בסיפא כשר ופריץ, והנה למ"ש הרב ז"ל ואפשר י"ל דכונתו ואפשר דאפי' פריצים כל שהן יותר משתים שרי, ונהי דס"ל להרב ז"ל כרש"י ז"ל, מ"מ לשריות' דפריצי' נקט לה בלשון ואפשר, ובעי לאוכוחי דבחד ל"ש בין כשר לפריץ, וכי היכי דשרינן בכשר ביותר משתים לדעת רש"י ז"ל ה"ה בפריץ, ועל דבר זה לא ברירא ליה טובא ונקטה בלשון אפשר, אך איכא למידק דהול"ל ואפשר דאפי' בפריצים, וכן בכל לשונו למנקט פריץ כנוכר, כיון דכל עצמו לא אתא זולא להכי, ותו דבסימן תקפ"ז שם נאמר ואפשר דאפי' בשאר אנשים דלא הו' כר' חנינא כל שהן יותר משתים וכו', והא ודאי לקע"ד דצריך ישוב, דהא מקמיה הכי הרבה להשיב על השואל דסבר דבעינן אנשים חכמים וידועים כר"ח אשר לו מלא כפו כף נח"ת, וזר"ח להוכיח במישור מכמה סוגיות דלא ממעטי' אלא פריצי, והא דאמר רב לאו כשרים אלא כר' חנינא מדת חסידות לצאת מידי הרהור היא, והיינו דסיים ומעתה אם הם שני אנשים ואינם פריצים מותר וכו', וא"כ מאי האי דקאמר ואפשר דאפי' בשאר אנשים דלאו כרבי חנינא כל שהן יתר משתים שרי וכו', וכל שאינו אלא אחי' אין הפרש בין כשר לשאינו כשר וכו', דמשמע דמשנתנו בכשרים כר"ח והוא סותר הקודם, לכן גראה לקע"ד דכונת הרשב"א ז"ל במ"ש ואפשר דאפילו בשאר אנשים דלאו כר' חנינא, היינו דפניו כלפי השואל דס"ל דכשרים כר' חנינא בעינן, ובראש אמיר הוכיח דליתנהו להני מילי ולא אימעטו אלא פריצי, ועפ"ז כתב ומעתה אם הם שני אנשים וכו', ואח"כ לרווחא דמילתא נקט האי ואפשר דאפי' וכו', כלומר דאפי' לדעת השואל דבעינן כשרים כר"ח אפשר דכל שהן יותר משתים שרי, דהא בחד כשר ואינו כשר דיקא דאינו פריץ שקולים הם, וכי היכי דשרינן לכשר כר"ח דביה אידי מתני' לדעת השואל ביותר משתים ה"ה לשאינו כשר, ונמצא דאפילו תימא דמתניתין בכשרים כר"ח מיתניא יש להתיר ביותר משתים, ומי שעסקו עם הנשים אסור אפי' ביותר משתי, ומעתה מעולם לא אמרה הרשב"א ז"ל אלא למי שאינו כשר כר"ח, וכדדייק כל לשונו דלא נקט פריץ, ועל אדם כזה דאינו כר"ח קאמר דשרינן ליה ולא למי שעסקו עם הנשים אפי' כשר, אמנם בידוע לפריץ גם הרשב"א ז"ל מודה דאסיר, ותקילא ליה כמי שעסקו עם הנשים, ויש לקע"ד להביא קצת ראי' דבפריץ אפי' ביותר משתי נשים יש בו משום יחוד, מהא דאמרינן במס' עירובין דף ג"ה ע"ב דיושבי צריפין נשיתם ובניהם אינם שלהן מ"ט עולא וכו', ור' יוחנן אמר מפני שמרגישין זה לזה בסבילה, ופירש"י ז"ל שאין להם מקואות והולכות הנשים לטבול במקוה רחוק וקוראה לחברתה ומרגישין השכני', ויש רשע רודף אחריהן

ומתייחד עמהן, ותנן לא יתייחד איש עם שתי נשים עכ"ל, ומ"ש רש"י ז"ל ותנן לא יתייחד וכו' היינו דאפי' בכשר מיתניא וק"ו לפריץ דאפי' עשרה אסירי. ולפי דעת רש"י ז"ל דביותר משתי נשים שרי אי ס"ד דאפילו לפריץ שרי להתייחד עם ג' או ד' נשים, סמא בידיהו דהני נשי ללכת שלש וארבע כאחת ושוב אין איסור יחוד, ואפי' תימא דלאו כ"ע דינא גמירי והם ובעליהם לא ידעי לה, אכתי כל כי הא הוה להו לרבנן למידרשה בפרקא דשכיחי רבים מהמון העם, וכל חכם בעירו ידרוש בזה, והקול נשמע משפה לאלפא תקנה להני נשי במאי זכ"ן בלכתן שלש וארבע ביחד, ותו לא אמרינן דנשיהם ובניהם אינם שלהם, אלא נרא' קצת דכיון דהולכות לטבילה ולא אריך לאינשי לנטורינהו, וגם אינהו גופייהו אפי' הרבה נשים אסירי להתייחד עם פריץ ויש בו משום יחוד, אין להם תקנה, ואחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת שפיר מצינן למימר כמ"ש דלטור וס"י דאסרי במי שעסקו עם הנשים אפי' באשתו עמו, ה"ה דפריץ אפי' באשתו עמו אסיר, והיינו דחדית לן הטור ז"ל דברבים ונשותיהם עמהם אין כאן איסור יחוד אפילו בפריצים, וכיון דאיכא תרתי מכשר וכמ"ש הרב הגדול מהרש"א ז"ל בספר להם סתרים ז"ל, וכסא וסמוכות של הטור ז"ל היא סוגיית אין מעמידין, דכפי דעת ר"ת ע"כ לומר דשרי בישראל כי האי גזנא דהו רבים ונשיהם עמהם, והיינו דאיכא בין ישראל לעכו"ם וכמ"ש לעיל ומשם בארה.

לא כלך לדרך זו ונאמר דמ"ש הרשב"א ז"ל ואפשר דאפי' בשאר אנשים וכו' בפרוצים איירי וכמש"ל, ומה שכתוב בס"י תקפ"ז דלאו כר' חנינא ט"ס הוא, מ"מ נראה לקע"ד דלא הוי חיובתין, ואיכא למימר דמעולם לא כתב הרשב"א ז"ל דכשר ואינו כשר חדא היא ושרי, אבל מי שעסקו עם הנשים אסיר, אלא מר במיליה דקאי להתר ג' או ד' נשים, דטעמא ושתים אינן בושות ויתר על כן מתביישות, ואם הוא כשהן הרבה מתבייש בהא דוקא איכא למימר דאפי' תימא דפריץ אינו בוש, מ"מ הנשים כל שהן יותר משתים מתביישות ואינם נשמעות אליו, ואף זה לא פשיטא ליה להרשב"א ז"ל ואפיקיה בלשון אפשר, אמנם לדע' ר"י ור"ת ז"ל דעסקו עם הנשים לפי שלבו גם בהן אינו בוש מאשתו וכמ"ש הרא"ש ז"ל ור"י נכ"ג ח"א, ונמצא דכוליה טעמא מתלא תלי בדידה דאינו בוש מאשתו, דלדעתם ז"ל מצד הנשים ליכא התרא דעסקו עם הנשי, דהם ז"ל פליגן בטעמיהו ארש"י ז"ל, וס"ל דהרבה נשים דעתן קלות עליה, וכמ"ש הריטב"א ז"ל בשנותו את טעמו מטע"ם המלך שלמה רש"י ז"ל, ומאחר שכן אפשר לומר דלדעתם ז"ל ה"ה בפריץ אינו בוש מאשתו, דאף דאין לבו גם באשה המתייחדת עמו מ"מ אינו בוש מאשתו ואסיר.

ואם לחשך אדם והדוחה ידו נטויה עלינו ובכל זאת לא שב מידיעתו קרינן ביה, אך בחלקות ישית בין עסקו עם הנשים, וכשר לפריץ, מ"מ נראה לקע"ד דמצינן למימר דמאי דנקט הטור ב"ד ובכה"ג בישראל שרי, אתא כלפי מאי דס"ל דעסקו עם השנים אסיר באשתו עמו, לכך כתב וכה"ג בישראל שרי בכל אדם אפי' במי שעסקו הנשים, ושתים זו רבים, ונשותיהם עמם הני מיגנו להתיר, והיינו דאיכא בין עסקו עם הנשים לעכו"ם כדבר האמור, ובאור דברי הטור מדוקדקים וחדושים אתא לאשמעין.

עוד נראה לקע"ד להביא קצת ראיה ממ"ש הרמב"ם ז"ל פכ"ב דין ח' מהא"ב ז"ל, אפילו איש שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור לו להתיחד עם הנשי, כיצד יעשה יתעס' עמהן ואשתו עמו או יפנה למלאכה אחרת עכ"ל, והרא"ש ז"ל הביא פירוש זה בשם ר"ח, ודקדק עליו דלפי"ז הו"ל למיתניי לעיל לא יתיחד איש עם שתי נשי ואפי' עסקו עמהן וכנו"ל, וגר' דאינו דקדוק כל כך, וגם הרא"ש ז"ל כתבו בלשון וק"ק, משום דלכלהו פירושי בין דרש"י בין דר"ת אף על גב דלדידהו דינ' דההוא גברא שעסקו עם הנשים לחודיה קאי ואין דינו כשאר כל אדם, מ"מ ספי הו"ל למיתנייה ברישא בההיא מתניתין כאשר יראה המעיין הנשכח כדן לישנא מעלי למתניי התם דמישך שייך התם, ומאי אית לך למימר דאידי דבעי למתני בסיומא דמכילתין לא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים וכו' חנא בהדיה הא דכל שעסקו, אף אנו נאמר כן לפירוש ר"ח והר"מ ז"ל, אלא ולדידהו ק"ק דהו"ל למיתנייה התם כיון דהיה מקצר התנא בלשונו, איך שיהיה מדברי הר"מ ז"ל למדנו אפי' לדידה דעסקו עם הנשים לישקול ישקל ככל אדם דלית ליה התקנתא אלא לעסוק ואשתו עמו, או יפנה למלאכה אחר', ומעתה נובין וגדון לפי ר"ת ז"ל דאסר אפילו באשתו עמו, כיצד יתעסק זה שעסקו עם הנשים, דממתניתין משמע דיכול לעסוק עם הנשים אלא דאסריה ביחוד, ועיין במסכת בתרא דף כ"ב ע"א ובמס' קידושין דף מ' ע"א ע"ש, ואם שריותא דאשתו עמו נטולה היא מיניה כיצד יתעסק, ומוכרח קצת דכשהם שנים ונשיהם עמהם יכולים להתעסק, ואשכחנא הצלה פורתא לעסוק עם הנשים, ואי אמרת דגם בהא לדעת ר"ת אסיר, הו"ל לרבנן לאסוי לעסוק עם הנשים כלל מאחר דלית ליה תקנתא, אלא משמע דאשכחן תקנה מיהא, ולדעת ר"ת גלע"ד כי הוא זה תרי מינייהו ונשיהם עמם כלל העולה, דלקע"ד נר' דאפי' לדעת ר"ת ור"י ז"ל ושאר כונתהון שני אנשים שעסקו עם הנשים ונשותיהם עמהם יכולים להתיחד עם הנשים, אמור יאמר העבד מרישיה לסיפיה מדרי"ס דורסי"ם אותו לגנאי הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט.

ב שאלה לדעת הרמב"ם ז"ל פכ"ב מהלכו' איסורי ביאה ונקבעה הלכה כמותו בשולחן הטהור דפסק מרן ז"ל הלכתא כותיה, דאשה אחת עם אנשים הרבה אסיר משום יחוד, מהו שיתייחדו שני אנשים עם ב' נשים, וכאשר יהיה האופן בכחא דהתיר', אם שורת הדין שקולי' בין בפריצים בין בכשרים, או יש לחלק ביניהם, לפי שיש בכל זה סברות בספרן של צדיקים ובדרבנן יש ברירה לדעת באר"ש משפט לאשורו ושכמ"ה.

תשובה כתב הרמב"ם ז"ל שם דין ח' לא תתיחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של אחד מהן שם, וכן לא יתיחד איש אחד אפי' עם נשים הרבה, נשים הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין ליחוד עכ"ל, והנה ממ"ש לא תתיחד אשה אחת עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של אחד מהן שם, יש להוכיח דשני אנשים ושתי נשים אסיר וכמו שהוכיחו האחרונים ז"ל, דהא מדברי הר"מ ז"ל משמע דאתא לאשמועינן רבותא דאע"ג דשתי נשי' עם אנשים הרבה אסיר, מ"מ כיון שהאחת היא אשתו של א' מהן שרי, דאי לא תימא הכי מאי אולמיה דאשתו, הא אפילו

שתי נשים דעלמא מותר, ולא הו"ל להר"מ להזכיר אשתו רק היה לו לומר עד שיהיו ב' נשים, וכן יש להוכיח לקע"ד מדברי הטור ז"ל א"ה סי' כ"ב שכתב על דברי הרמב"ם ז"ל הנז', ואיני מבין דבריו, כיון שאוסר אשה אחת עם אנשים הרבה מאי ג"מ שאשתו של א' מהם שם אכתי איכא למיחש לאחריו עכ"ל, משמע שס"ל בעד הרמב"ם ז"ל ששתי נשים עם אנשים הרבה אסיר, ולכך הקשה עליו דמאי ג"מ שאשתו של א' מהם שם, ואי אמרת דשתי נשים לחוד סגי מאי ק"ל על הרמב"ם ז"ל דאכתי איכא למיחש לאחריו, הא אפילו בשתי נשים דעלמא מתיר הרמב"ם ז"ל, אלא משמע דבשתי נשים לא סגי.

עוד נראה לקע"ד להביא קצת ראיה ממ"ש הרמב"ם ז"ל בסוף דין זה, אפילו שעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור להתייחד עם הנשים, כיצד יעשה יתעסק עמהן ואשתו עמו או יפנה למלאכה אחרת ע"כ, הרי דלא אשכח הרמב"ם ז"ל תקנה למי שעסקו עם הנשים רק באשתו עמו שהוא דבר רחוק קצת, ואי שני אנשים עם שתי נשים שרי הו"ל להר"מ ז"ל לומר שיתעסקו שנים עם שתי נשים, דעל הרוב שכיחי שתי נשים במקום אחד, וכשהם שנים יכולים להתעסק עם הנשי, זולת היכא דאין בחצר כי אם אשה א' והשתכחת חסיר אחורי תניינא דאינו מצוי כל כך, אלא ודאי מוכח קצת דשני אנשים וב' נשים חוששין משום יחוד לדעת הר"מ ז"ל, דהא לדעת הר"מ ז"ל מי שעסקו עם אנשים שקול ישקל לאיש דעלמא, והוה ס"ד דעדיף טפי וכמ"ש הרא"ש ז"ל לדעת ר"ח ז"ל ע"ש. עוד נראה לקע"ד דהדבר פשוט מדקדוק לשון הר"מ ז"ל שכתב נשי הרבה עם אנשים הרבה אין חוששין ליחוד, ואי אמרת דתרי בהדי תרי סגי מאי הרבה דקאמר, לא הו"ל אלא נשים עם אנשים א"ח ואנא ידענא דבתרי ותרי סגי דמיעוט רבים שנים, ומדכתב הרבה מוכח דבעינן יותר משתים, וכאותה שאמרו והביאה הר"מ ז"ל ה' איסורי ביאה פ"ו דין ז' ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים מיעוט ימים שנים רבים שלשה, ואין לומר דאידי דקאמר ברישא לא תתייחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה וכו' סירכא דלישנא נקט גמי בדין זה דאנשים עם נשים, חדא דבלשון פוסק דחיקא מילתא טובא לומר לשון אנב ואידי כמבואר במהרי"קו ז"ל סימן קכ"ו עיין שם, ותו דסמוך לזה כתב היו האנשים מבחוץ וכולי ולא נקט תיבת הרבה, ושמעינן דבדין נשים הרבה בדוקא נקט הרבה ואהא כתב היו האנשים מבחוץ וכו', דכשלא פירש אחד מהם שרי כדין אנשים ונשים הרבה וז"ש היו האנשים מבחוץ וכו', כלומר אלו האנשים הרבה ונשים הרבה דבסמוך, ואחרי אשר הוכחנו במישור דלא סגי בתרי ותרי, הבה נא אבא לעמוד על מ"ש הרב ב' ב"ח ז"ל אשר עלתה הסכמתו דבתרי ותרי סגי, וניקוזי אנן להיכן הדין נוטה, הנה הרב ז"ל סי' כ"ב סעיף ג' דקדק מלשון הר"מ ז"ל דקאמר לא תתייחד אשה א' וכו' וכן לא יתייחד איש א' וכו', דמשמע דדוקא אשה עם אנשים וכן איש עם נשים אסיר, הא תרי ותרי שרי, וקשיתיה מ"ש הר"מ ז"ל עד שתהיה אשתו של אחד מהם, דמאי איריא אשתו אפילו אשה דעלמא שרי כיון דאיכא תרי ותרי, וניחא ליה דלרבותא נקט אשתו וכ"ש ב' נשים דעלמא, ולהוציא מסברת הטור שכתב מג"מ דאשתו עמו, וכן הוכיח מדברי הסמ"ג לאוין קכ"ו שכתב לא

יתיחד איש א' עם ב' נשים אבל עם ג' מותר, אבל כל שעסקיו עם הנשים לא יתיחד
 אפילו עם נשים הרבה, אנשים הרבה עם נשים הרבה אין. חוששין ביחוד עכ"ל, ומוכרח
 דאנשים הרבה עם נשים הרבה אין פירושו ג' אנשים עם ג' נשים, דהא אפי' איש
 א' עם ג' נשים מותר, והו' תורף דברי הרב ב"ח ז"ל, ולקע"ד אחר נשיקת עפרות
 רגליו אין ראיותיו מכריעות, דמאי נקט הר"מ ז"ל לא תתיחד אשה וכן לא יתיחד
 איש, לישנא דמתני' נקט, וכל היום הוא מחבב לשנות לשון המשנה ולא דוקא, וסמך
 אמאי דכתב בסמוך עד שתהיה אשתו של א' מהם שם, דנישמעניה מן הדא דשתי נשים
 דעלמא לא מהנו, ומה שישב הרב ז"ל הך לישנא דלרבנותא נקטיה להוציא מסברת
 הטור, לא זכיתי להבין אמרי קדוש, דליכא שום רבותא באשתו טפי מב' נשים
 דעלמא, ולא כ"ש הוא, דאדרבא לכ"ע אשתו עדיפא מאשה דעלמא כידוע, ואי הוה
 הר"מ ז"ל קאמר לא תתיחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה, וכן לא יתיחד איש
 אחד אפילו עם נשים הרבה עד שיהיו שני אנשים ושתי נשים, מאי הוה ס"ד לאסור
 איסור באנשים הרבה עם אשה דעלמא ואשתו של אחד מהם, כיון דדינא הוא דב'
 אנשים וב' נשים שרי, ואין סברא לאסור כלל, אלא דהטור ז"ל פליג השתא דלא סגי
 תרי ותרי וברור. ותו דאי הוה נקט הר"מ ז"ל על הדרך שכתבנו היה מקצר בלשונו
 הרבה והיה מובן יותר, וידוע דהר"מ ז"ל היה הוא תחילה לקוצרים ושונה משנתו
 בדרך קצרה, אלא ודאי מוכח דתרי בהדי תרי אסיר, ועיין מ"ש הרב נחלת צבי ז"ל
 ס"ק ז' ואיני יודע מה בא ללמדנו ע"ש, ומה שהוכיח עוד הרב בית חדש ז"ל מדברי
 הסמ"ג, לקע"ד יש לישיב דהסמ"ג נקט לשון הר"מ ז"ל ואמר נשים הרבה עם אנשים
 הרבה, משום דאף לפי דעתו ז"ל דס"ל כרש"י ואיש אחד עם ג' נשים מותר, הא
 איכא מי שעסקו עם הנשים יוצא מן הכלל ואסיר אפי' במותב תלתא כחדא, אמטו
 להכי תפס בזה לשון הר"מ ז"ל לומר דאפי' אנשים שעסקו עם הנשים, כיון שהם
 אנשים הרבה עם נשים הרבה כחדא שריי"ן להתחיד, והיינו דסמך הסמ"ג דין
 אנשים הרבה תכף לדין עסקו עם הנשים לומר דבמציאות זה שרי לכל, ואדרבא
 מהסמ"ג יש להוכיח קצת לקע"ד להפך דדין אנשים הרבה לא מיירי בתרי ותרי,
 שהרי כתב קודם לו אבל כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד אפי' עם הנשים הרבה,
 והא דכתב עם נשים הרבה מבואר הוא שהוא ביותר משתים ואל השלשה, והיינו
 דאיכא בין עסקו עם הנשי לאיניש דעלמא, ומסתמ' גם מ"ש אנשי הרבה וכו' אחר
 סמוך הכונה ביותר מב' כהבנת נשי הרבה דסליק מיניה, גם הכי משמע מדברי הה"מ
 ז"ל בדין זה דיליף לה ממ"ש הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים והתם
 תלתא הו', משמע דגם בדין זה בעינן שלשה, וכבר הרב ב"ח ז"ל נרגש מזה, וניחא
 ליה דלאו לדמויי לחתן לגמרי מייתי לה הה"מ עש"ב, ולקע"ד דוחק גדול הוא זה,
 וכל כי הא הו"ל להה"מ ז"ל לפרש שיחותיו לאשמו' כחא דהיתרא, אך בחלקו"ת
 מהתם להכא, וכפ"י דעת הרב ב' ב"ח ז"ל יש לדקדק קצת לקע"ד, דה"ל לחלק חילוק
 אחר מהתם להכא, דהתם ביחוד לילה איירי וכמ"ש הראב"ד והרמב"ן ז"ל כמבואר
 בי"ד סי' שמ"ב, וכן פסקו מרן ז"ל והרב ב"ח ז"ל גופיה שם, וא"כ להכי בעי' ג'
 וכמ"ש הראב"ד הביאו מרן ז"ל בא"ה סי' כ"ב, והזכירו הרב ב"ח ז"ל שם דין ט'

לילה בעיני ג' כדרך, ויש לישב וק"ל, ועיין להרב באר שבע ז"ל בסוף ספרו דצוד דאפי' דהרא"ש ז"ל מודה בחתן שפרסה אשתו נדה להראב"ד ז"ל דבעינן שתי שמירות וק"ק דלא הזכיר דמין ז"ל בב"י סימן קצ"ב וכן מור"ם ז"ל בהגהה ס"ל, דכי היכי דפליג הרא"ש גבי אבילו' גם הכא פליג, גם ה' באר שבע ז"ל שם נתרעם על המנהג שלוקחין קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה שפירסה נדה, והרבה להשיב, ולא הזכיר דהך מנהגא הזכירו מור"ם ז"ל שם וסימן שמ"ב לענין אבלות גם כן, והיותר שיש להרגיש לקע"ד הוא על הרב שיירי כנה"ג ז"ל ס"י קצ"ב הגה"ט אות ג', שנטה דעתו לומר דמדהרא"ש ז"ל פ"ק דכתובות לא חלק על הראב"ד ז"ל, נראה דס"ל דיש לחלק בין אבלות לנשואין, ולא זכר שר דברי מרן הב"י שם שכתב לדעת הרא"ש והטור ששון בשיעוריהן, וכן מור"ם ז"ל כתב פלוגתייהו שם ס"י קצ"ב, אלא כתב ה' כנה"ג ז"ל את דבריו בסתמא, ועל דברי הטור כאלו במילתא כדנא לא פירשו לנו כת הקודמין דבר, וגם לא הזכיר דברי ה' באר שבע ז"ל בזה, רק הביא מה שנתרעם על המנהג ואין כן דרכו ז"ל, ועמ"ש הר' באר שבע ז"ל דוכן מי שפירסה אשתו נדה לצדיק קתני, ועיין בשיטה מקובצת לכתובות דף כ"ב ע"א וע"ש דף כ"א ע"ב, ועיין לה' חלקת מחוקק ז"ל ס"ק ט', גם ע"ש ס"ק ז' שנסתפק בדין זה דקאמינא אם בב' אנשים וב' נשים שרי או בעיני ג' נשים וג' אנשים עש"ב, ולקע"ד נראה כמ"ש בעניותי דפשיטא דאנשים הרבה עם נשים הרבה דכתבו ז"ל הוא יותר מב' וכמדובר, וכן ראיתי להרב בית שמואל ז"ל ס"ק ח' דפשיטא ליה דשלשה המה מטיבי ומפקיעי איסור יחוד, ובשתים לא עלתה כחא דהתרא.

אכתי פש גבן להתלמד במה שנסתפק השואל, אם הך דינא דאנשים הרבה עם נשים הרבה איירי אף בפרוצים או"ד דוקא בכשרים, והנה ראיתי להריטב"א ז"ל בח"י אמתני' דלא יתיחד אדם וכו' שכתב בשוב משנת כל שעסקו עם הנשים וז"ל, סיפא אתא לכשרין דק"ל דאשה אחת מתיחדת עם ב' אנשים כשרים, אבל אם עסקו עם הנשים ה"ל כפריצים, ואין אשה א' ולא הרבה מתיחדין עמהן אעפ"י שהן ב', וכ"פ רבינו הגדול זצ"ל עכ"ל, הרי דפשיטא ליה דשני פריצים עם נשים הרבה אסורים, וקאמר דעסקו עם הנשים ה"ל כפריצי, משמע לכאורה דה"ה אם הם שלשה, אלא משום דקאי הרב ז"ל כלפי מאי דתנן אשה א' מתיחדת עם ב' אנשים נקט גמי אף ע"פי שהם ב', וכן הר"ן ז"ל שהביא תירוץ זה כתב וז"ל, ואחרים פירשו דמשום דתנן דאשה א' מתיחדת עם ב' אנשים קתני הכי דכל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן ואפילו הן אנשים הרבה ע"כ, ובס' דרך תמים הגהות הרי"ף ז"ל הביא נ"א וז"ל. הו' להו כפריצים ולא תתיחד אשה עמהם ולא נשים הרבה עמהם ואפי' הם אנשים הרבה וכו' ע"ש, הרי שהר"ן ז"ל כתב דה"ל כפריצים ואינם מתיחדים אפילו נשים הרבה עם אנשים הרבה, וכיון שמצינו להריטב"א והר"ן ז"ל דפשיטא להו הכי, ומה גם שהריטב"א ז"ל מטי בה משם הרמב"ן ז"ל וכמ"ש וכ"פ רבינו הגדול ז"ל, נרא' דגם מ"ש הרמב"ם ז"ל דנשים הרבה עם אנשים הרבה שרי, ה"ד בסתם אנשים שאינן ידועים לנו בפרוצים, אמנם בפרוצי בכל זאת אסירי, דהא אפי' הני רבנאמא דס"ל דבתרי וכשרי שרי אפ"ה בפרוצים מחמירי, וכ"ש לדעת הרמב"ם ז"ל דאפי'

בכשרי לא שרי אלא בכה"ג דאנשים ונשים, דודאי בפריצים נחתין דרגא ואסיר. ואין להביא ראיה ממ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף קע"ח וז"ל, ומעתה אם הם שני אנשים שאינם פרוצים וכו', ואפשר דאפילו בשאר אנשים כל שהן יתר משתים מותר וכו', וכל שאינו אלא אחד אין הפרש בין כשר לשאינו כשר. דאפי' כשר אסור עם שתיים, וכיון דלאחד שרי ביותר משתים ל"ש כשר ול"ש שאינו כשר שרי וכו'.

ע"ש, דאלמא באינו כשר דהיינו פריץ שרי הרשב"א ז"ל להתיחד עם ג' נשים, לפי דעתו דס"ל כרש"י ז"ל דאיש מתיחד עם ג' נשים, וה"נ נימא דהתר אנשים ונשים הרבה שכתב הר"מ ז"ל לא שנא לכשרים ל"ש לפרוצים, חדא דלקע"ד יש לפרש דברי הרשב"א ז"ל הללו דלא איירי בפרוץ, וכמו שכתבתי בעניותי לעיל סי' א' ונסתייעתי מלשונו בסי' תקפ"ז ע"ש באורך. ותו דאפילו תימא דבפריץ איירי הרשב"א ז"ל יש לדחות, דמעולם לא אמרה הרשב"א ז"ל אלא לדעת רש"י ז"ל דג' נשים בושות זו מזו, ולא אמרי' דדעתן קלה עליהם ואינם נשמעות אליו, ומ"ה שרי בפריץ כיון דג' נשים בושות זו מזו, ואף זה אפיקה הרשב"א ז"ל בלשון אפשר, ואולם להר"מ ז"ל ודעמיה דס"ל דנשים אפי' רבות מתפתות, אי"כ בפריצי אפי' הרבה עם נשים הרבה אפשר דאסירי, דהא הנשים אפילו רבות דעתם קלה עליהם ונתפתות, והפריצים אפי' הרבה כלן לדבר עבירה מכווני ואסיר, אלא דכפ"ז יוצא לנו לדעת הסמ"ג ז"ל דקאי בשיטת רש"י ז"ל דאיש עם ג' נשים מותר, אפשר דלדידיה מ"ש אח"כ הטר אנשים הרבה ונשי' הרבה הוא אפי' בפריצי, ואם כנים אנחנו בזה אפי' לו עוד בכונת הסמ"ג ז"ל שהקי' הרב ב"ח ז"ל, דלדידיה אמאי בעי אנשים הרבה ונשים הרבה הא אפי' איש עם ג' נשים סגי, ולעיל כתבנו בעניותנו דאצטריכא ליה לסמ"ג להתיר אף מי שעסקו עם הנשים דאסיר בג' נשים, ולפי זה שכתבנו א"ש טפי, והוא שנא עוד דהסמ"ג אסר בעסקו עם הנשים להתיחד עם ג' נשים אפילו שהוא כשר וכ"ש לפריץ, שלא כדעת הרשב"א ז"ל לפי האמור, ושוב כתב דין אנשים הרבה עם נשים הרבה להתיר בין בפריצים בין במי שעסקו עם נשים, דכיון דבעלמא קי"ל דג' נשים בושות זו מזו תיסגי לן לאסור בפריץ ובמי שעסקו כשאחד מהם עם ג' נשים, אמנם כשהם ג' אנשים עם ג' נשים שרי, כנלע"ד לצדד בדעת הסמ"ג בדרך אפשר, אמנם לדעת הרמב"ם ז"ל נראה דבפרוצים לא שרינן באנשים הרבה עם נשים הרבה וכמ"ש.

ובצפייתי צפיתי להרב חלקת מחוקק ז"ל ס"ק ט' שעל מבוכה זו ישב, אי נשים הרבה עם הרבה פרוצים שרי, או נימא כיון דפרוצים הם אסור אפי' עם הרבה נשים, וכן הסברא נותנת עכ"ל. ולזה נטה הרב בית שמואל ז"ל ס"ק י"א ע"ש, אלא דלפ"ז ק' לקע"ד דהא רמב"ם ז"ל ומרן ז"ל בשולחנו הטהור ליתנהו בזכירה דין פרוצים כלל, וכל דבריהם היו בסתם, ואי אמרת דפרוצים הרבה עם הרבה נשים אסיר, כל כי הא הו"ל לפרש דהך התרא דנשים עם אנשי' הרבה כשאינן ידועים לפרוצים, ונהי דפסקו ז"ל דאשה אחי לא תתיחד עם אנשים הרבה, וחיישי רבנן להא דרב דכשרים כגון ר"ת, מיהו לא מפני זה הושח אנשים כשרים בדורותם לפריצי, והו"ל לחלק בדין זה דאנשים ונשים הרבה בין סתם אנשים לידועים לפריצים, אלא ודאי מדסתמו מוכח קצת דהך

שריותא לכל אדם ואפילו לפריצי, ומיהו מאחר שמדברי הר"ן ז"ל הנתנין למעלי מוכח דאסירי והרב ח"מ והרב ב"ש ז"ל תרי גברי רברבי נפקי מהכא לפריצי, ונטה דעתם דהך דינא אינו אלא בכשרים שאינן ידועים לפריצים, הכי נקטינן, ועמ"ש אני הול לקמן סי' ד' ע"ש.

עוד זאת אדרש במה שכתבנו לעיל ודין זה דאנשי הרבה עם נשים הרבה היינו יותר מתרי ותרי, שלכאורה קשה לקע"ד על זה ממ"ש הרמב"ם ז"ל בדין זה היו האנשים מבחון והנשים מבפניו או האנשי מבפניו והנשים מבחון ופירשה אשה אי לבין האנשי או איש לבין הנשים אסורי משום יחוד ע"כ, וכתב מרן ז"ל בב"י דמוכח מדבריו דכל זמן שלא פירשו ובעומדם יעמודו אנשים לחוד ונשים לחוד איחוד ליחוד ע"ש, ונראה דטעמ' דה"ל כאנשים הרבה עם נשים הרבה וכמ"ש הרב נ"צ ז"ל ס"ק ט', והשתא לפום מאי דאמרן ק', דממ"ש ופירשה אשה לבין האנשים או איש וכו' משמע דוקא בפירשה אשה אחת או איש אח', הא אם פירשו ב' נשים או ב' אנשים לית לן בה, ולפי מה שכתבנו דבעינן ג' עם ג' כיון דפירשו הו"ל לאסור גם בפירשו תרי, ונרא' לקע"ד דכיון דמדינא שני אנשים כשרים שרי להו להתיחד עם אשה, אלא דהרמב"ם ז"ל נקיט כחומרא דרב, וכמ"ש הרב משנה למלך ז"ל פ"א מהל' סוטה דין ג' בדעת הר"מ ז"ל והוא הנכון, וגם הא מילתא דאנשים מבחון וכו' חומרי דאחמי אביי, ורב כהנא שרי בחדא ומתניתא באידך, ותפסינן כחומרי דמר ומר, מ"ה לא החמיר בה הר"מ ז"ל, דאפילו פירשו שני אנשים בין הנשים או שני נשים לבין האנשי יהיו אסורין, והוא חומרא יותר מדאי, דמעיקרא מדינא שני אנשים שרי להו להתיחד אפילו עם אשה אחת, ודין זה נמי חומרא היא כאמור, אמטו להכי לא אסר אלא בפירשה אשה או איש והוא באח' דוקא, ומיהו אכתי איכא למידק בחלוקת פירשה אשה אחת לבין האנשים, דהתם טעמא דשרי למתניתא ור"כ אינו אלא מטע' אשה מתיחדת עם ב' אנשים, ויש לישב וק"ל כנלקע"ד.

סוף דבר שדין זה דנשים עם אנשים הרבה אינו אלא בשלש עם שלשה ותרי ותרי אסירי, וה"ד בסתם אנשים אכן לידועים לפריצים יש להחמיר אפילו בג' אנשים עם ג' נשים, כנלקע"ד להלכה, ואת המעש' אשר יעשון הוינא תלי"א עד אשר יסכימו רבנן קדישי זיוותי עולם.

ג' שאלה יש להסתפק באיש ישראל שעסקו עם הנשים מהו שיתיחד עמהן בבית שפתחו פתוח לרשות הרבים, כי הנה בדין מי שעסקו עם הנשים רבו הדעות בינ"ן של קדושים הראשונים ז"ל, ולכל הדברות ולכל האמירות נדעה נרדפה דיניה דהאי גברא בבית הפתוח לרה"ר מה שורת הדין ושכמ"ה.

תשובה מילתא כדנא נקנית בחסירה לכסא שופט צדק אשר רוח בו לברר אוכל חקר וחקק וחצב, אף שמיו יערפו טל אורות להבין ולהורות וגש"מו אומר גשם נדבות משפטים ישרים כל פרי קדש הלולים דקל טב חצב, לא כן אנכי תולעת ולא איש מושך בקס"ת גבורי לפני מלכים יתיצב, ואולם בעבור זאת שתי בה' מחסי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה יכ"ן ובוע"ז לנערו הנצב כ"ר.

תנן בשילהי מסכת דקדושין כל מי שעסקו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים, ופירשו ר"ח ז"ל הביאו הרא"ש ז"ל בפסקיו והרמב"ם ז"ל פכ"ב מהא"ב דין ח' דהא קמ"ל מתני, דאע"ג שהיה ראוי להתיר לזה משו' דבעבדתיה טריד או מחמת שאינו יכול להזהר אפי' הכי אסור, כמבואר בדברי הרא"ש ז"ל, ומרן בב"י ז"ל א"ה סי' כ"ב ע"ש, ומשמע דלדעתם ז"ל הא גברא שקול ישקל ככל אדם ואינו יוצא בגרעון, רק דהוה ס"ד להתיר בו איסור יחוד, וקמ"ל מתני דאיסורא רביע עליה, ומאחר שכן כיון דאשכחן דבית שפתחו פתוח לר"ה שרי ואין בו משום יחוד, והלכה פסוקה היא גם להאי גברא שרי, דמאי ולא הוה הוה ס"ד למשרי מאי דהוה התרא לכל היא לא כ"ש דשרינן ליה, והכי דייקנא לה מלשון הר"מ ז"ל דין י"ב שכתב וכן כל המתיחד עם אשה והיה הפתח פתוח לר"ה א"ח משום יחוד עכ"ל, דהרי הרמב"ם ז"ל כללי כ"ל לן שכל המתיחד עם אשה שרי בפתח פתוח לר"ה והן בכלל מי שעסקו עם הנשים, ואין לדקדק הפך מזה ממ"ש שם הר"מ ז"ל בדין ח' אפילו איש דעסקו ומלאכתו עם הנשים אסור לו להתיחד עם הנשים, כיצד יעשה יתעסק עמהן ואשתו עמו או יפנה למלאכה אחרת ע"כ, דהרי הרמב"ם ז"ל לא אשכח ליה שריותא אלא להתעסק ואשתו עמו, ואי אמרת דפתח פתוח לר"ה שרי ליה לימא מר או יתעסק עמהן בבית שפתחו פתוח לר"ה, הא ודאי לאו פירכא לקע"ד, דודאי מי שעסקו בזה אינו מתעסק על מנת שלא להתעסק כי אם בבית שפתחו פתוח, כי מעט אשר היה לפניו כי האי גזנא בתים שפתחו פתוח לר"ה, וכל כבודה בת מלך פנימה בחדר לפניו מחדר, ואין לו לתפוס אומנות כזו שכן ראוי להיות חוזר על הפתח, ועד מעלי שמשא הוה משתדר, והב"ל הבא גם הוא כי בתים הללו הלא מזער, ואין ספק דאי לא שרית ליה אלא בכה"ג מבר"ח מן הקצה אל הקצה מאומנות זו למלאכה אחרת, ואמטו להכי הר"מ ז"ל לא נקטיה וכ"ז פשוט.

פ"ש גבן לדעת כל שאר רבוצאתא דס"ל דמי שעסקו עם הנשים איש לו נעדר משאר אדם ומתמירינן ביה ספי, מה משפטו בבית שפתחו פתוח לר"ה, והנה ראיתי לרבנותינו בעלי התוס' והרא"ש ז"ל בשם רבי' תם והמרדכי בשם ר"י שפירשו דמי שעסקו עם אנשי אסיר אפי' באשתו עמו ע"ש, ועיין בביאורי מהר"א שטין לסמ"ג ז"ל שהביא דברי התוס' ז"ל וגריס בהו וקש' לר"ת וע"ש, וכיון דהאי שריותא דאשתו עמו מתקף תקיפא ואפי' אסרו, היה נראה לכאורה לומר דהשתא דאסרי ליה באשתו עמו מכ"ש דאסיר בפתח פתוח לר"ה, אמנם לקע"ד אין זה הוכחה, דאדרבא נימא דאי ס"ד דאסיר אמאי התוס' ז"ל אוקמוה למתני דאתיא לאסור מי שעסקו עם הנשים ואפילו באשתו עמו, דהיא חומרא יתירה, ומנא להו לאסור אף בכה"ג, אי משום ישובא דמתניתין, נהי דלא מפרשי כרבינו חננאל והרמב"ם ז"ל משו' דוקי'א דהרא"ש, ולא כפי' רש"י ז"ל מכח הסוגיא דנשים מבחוק, ולא כפי' הריטב"א ז"ל בחי' משום דוקי'א דהרשב"א ז"ל סי' תקפ"ז ואלף קע"ח, מכל מקור לוקמוה דרבנותא דמתני' לאסור מי שעסקו עם הנשים היכא שהפתח פתוח לר"ה דבשאר כל אדם שרי, ואלו במי שעסקו דגייס בהו אסיר, ואולם באשתו עמו דהיא שריותא אלימא שרי אף ביה, אלא נראה דיש מקור לומר דס"ל לתוס' ז"ל דגם מי שעסקו עם הנשים

שרי בבית הפתוח לר"ה והך עדיפא דאימת עוברים ושבים עליהם, ולא מסתבר להו לאסור, ואין לומר דלעולם ס"ל דאסיר ודאתתא עדיפא, ואפ"ה אסרו באשתו עמו וכ"ש בבית הפתוח לר"ה, והאי דלא אוקמוה למתני' בהכי משו' דהך התרא דבית הפתוח לר"ה מימרא דרב יוסף היא וליתיה במתני', ואמטו להכי לא ניחא להו לו' דאיסור מי שעסקו היינו בהכי, כיון דמעיקרא ההתר בכל אדם לא הוזכר במתני', דהא התוס' ז"ל עצמם פרק אין מעמידין דף כ"ה הקשו דאמאי לא מוקי מתני' דהתם בשיש עמה תינוקת, דבכה"ג בישראל שרי ליחודי, דאמר רבא התם בגמרא מתיחד אדם עם אשה ותינוקת וכו' ע"ש, עין רואה דהתוספות [אחורי תרעא. ומיהו מדברי הרשב"א בתשובה בח"א סימן תר"ג משמע קצת דלא כהתוספות ע"ש ודוק.]. הוקשה להם דהו"ל לשי"ס לאוקומיה איסור מוסיף דעכו"ם בשיש עמה תינוקת, שההתר בישראל הוא מימרא דרבא ואינה משנה, אף אנו נמי הנה זאת חקרנוה אמאי לא מוקמי לה התוס' לאיסור מוסיף דמי שעסקו בפ"פ לר"ה כדבר האמור. ואולם יש לדקדק דודאי השתא דאסרי התוס' למי שעסקו באשתו עמו כ"ש דלדעתם אסיר באשה ותינוקת, ומאחר שכן יפרשו משנתנו דרבנותא דמי שעסקו לאסור אפי' באשה ותינוקת ולעולם דאשתו עמו שרי, וי"ל לקע"ד ע"ד שתי' התוס' שם בע"ז דלישנא דמתני' דקתני לא יתיחד עם הנשי' דחיקא להו לאוקומי באשה ותינוקת, דהך לישנא משמע כי הן בית אשר אין שם אלא נשים גדולות ואין כאן תינוקת, דהכי משמע לא יתיחד עם הנשי' גדולות וק"ל. ולפי דעת התוס' ז"ל דמי שעסקו וכו' אסיר אף באשתו עמו ובתינוקת, ניחא לע"ד מ"ש בסנהדרין דף כ"ב דהתירו לדוד הע"ה להתיחד עם אבישג ולא התירו לו לגרש ע"ש, וק"ק דהי"ל לו' שתהא אשה א' מנשיו עמו או תינוקת דבזה אין כאן יחוד ולא יתירו יחוד נמי, ולדעת התוס' דשתים זו אסירי במי שעסקו עם הנשי' כיון דרגיל ולבו גס בהם ניח' טובא, דבנדון זה דאדונינו דהע"ה דמי למי שעסקו דרגיל, וגם באבישג ודוד בשתי' לא עלתה לו להתיר יחוד, ולדעת שאר רבנותא יש לחלק וק"ל, עלה בידינו דליכא למימר דנטירותא דפ"פ לר"ה גרע מנטירותא דאשתו עמו, ומיהו אכתי יש לדון דדילמא שריותא דפ"פ שקול לשריותא דאשתו עמו, והתו' ז"ל ודעמיה דאמור רבנן דמי שעסקו אסיר אפי' באשתו עמו ה"ה נמי לפ"פ, וחדא מינייהו נקוט דשקולים הם.

ואף אני אביא קצת ראיה לקע"ד דשריותא דפ"פ אליה משריותא דאשתו עמו, והוא מ"ש התוספות ז"ל קידושין דף פ' ע"ב ד"ה רש"א אף איש א' מתיחד עם ב' נשים בזמן שאשתו עמו, משמע דלרבנן אפי' אשתו עמו אסור להתיחד עם ב' נשים, ואפי' לר"ש נמי עם ב' נשים ואשתו עמו הוא דשרי אבל עם אשה א' אפי' אשתו עמו אסור, וק' מההיא דפ' א"מ וכו', ומדלא מוקי לה התם כר"ש משמע דאפי' כרבנן נמי אתיא וכו' ע"ש, והר"ן ז"ל כתב ר"ש או' וכו' כ"כ בנוסחאות וק"ל הכי דסוגיין כותיה פ"י א"מ וכו' ע"ש, גם הה"מ ז"ל דין ד' כתב בע"ז פא"מ מבוא' בסוגיא וכו"ש דאמר הכי במשנתנו פ"י יוחסין ע"כ, גם מרן ז"ל שם בכ"מ כתב דאפילו את"ל דר"ש פליג את"ק משמע דהלכה כמותו, מדמוקים סתם גמרא ברפ"ב דע"ז מתני' אליביה עש"ב, הרי דכל הני רבנותא תלו זיינייהו בסוגיית ע"ז לשריותא דאשתו עמו,

ואי אמרת דשריות' דפ"פ שוה לשריותא דאשתו עמו, אמאי לא מייתו ראיא משמעתינן גופה מדחזי' דרב יוסף שרי בפ"פ ולא אשכחן שום אמורא דפליג עליה כלל, אלמא שריות' דאשתו עמו הלכתא היא דשקול ישקל אשתו עמו כפ"פ לר"ה, אלא ודאי מדחזינן דלא אשתמיט שום חד מרבזאטא להביא הך הוכחה מדינא דרב יוסף דשרי בפ"פ, שמעינן דקים להו לרבנן דשריותא דפ"פ אליה ואין לדון מיניה למשרי באשתו עמו דכפ"פ הן רבים ילכו ארחות ובעיתותא דרבים רביע עילויהו, וטפי מסתב' להתיר בפ"פ מלהתי' באשתו עמו, ומאחר שכן הגם שראינו לר"י ור"ת ז"ל דאסרי למי שעסקו באשתו עמו, מהי תיתי לן לאסור איסר גם בפ"פ, מאחר דהוא שריותא טפי, והבו דלא לוסיף עלה. עוד נראה לקע"ד להביא ראיא ממ"ש התוס' ז"ל פ"ק דשבת דף י"ג ע"א ד"ה מה אשת רעהו וז"ל, תימא דיחוד דאסור מן התורה לא ילפינן מאשת איש ושרי בגדה כדכתיב סוגה בשושנים, והוא בבגדו והיא בבגדה דלא הוי אפי' בא"א אלא מדרבנן אסר בגדה מהיקשא, טפי הו"ל למיסר יחוד מהקשא ולמשרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד, כגון שפתח פתוח לרה"ר מסוגה בשושנים עכ"ל, ובכונת דיבור התוס' הלז עמ"ש רש"ל ז"ל בהגהותיו, ומ"ש עליו הרב לב שמח ז"ל לאוין שנ"ג דף קכ"ו ע"א, ולקע"ד יש סמך לדברי רש"ל ז"ל ממ"ש התוס' בסנהדרין דף ל"ז ע"א ד"ה התורה העידה עלינו ע"ש, ועיין בתוספות סוטה דף ז' ד"ה גדה שהיא בכרת ע"ש וביפה מראה, ואין כאן מקום להאריך בפרט זה, ואיך שיהיה אי אמרינן דלדעת התוס' ז"ל מי שעסקו עם הנשים הואיל וגייס בהו גם בפ"פ לרה"ר אסור להתייחד ולדידה יחוד מיקרי, איכ מאי מקשו התוס' התם דיחוד לתסר בגדה מהקשא, ולשרי הוא בבגדו והיא בבגדה בלא יחוד כגון שפ"פ לר"ה, הרי איש ואשה דגייסי טובא כיון דאסרת להו ביחוד כשפירסה גדה דומיא דאשה דעלמא, איכ מהקשא גם פ"פ לר"ה לגבי דידהו דגייסי טפי ממי שעסקו עם הנשים יחוד מקרי ואסיר, כיון דהא אסרינן להו יחוד, דאפי' במי שעסקו אסרי פ"פ דהואיל וגייס בהו לדידה יחוד מקרי, ומדחזי' שהתוס' כתבו דפ"פ לר"ה אינו יחוד, אפי' אי הוה אסרי לאיש ואשתו גדה יחוד כשאר איש ואשה דעלמא, שמעי' דפ"פ לרה"ר שריותא לכל היא ואפי' למי שעסקו עם הנשי, וכזאת וכזאת יש ללמוד מדברי התוס' שם בשבת דף י"ג ע"ב ד"ה מטה חדא הואי, שכתבו גבי פלטי ך' ליש דהיה פתוח לר"ה דליכא משום יחוד ע"ש ודוק.

ארתאן לדעת הריטב"א ז"ל שפירש במשנתנו דכל שעסקו עם הנשים דמיירי בשני אנשי והיינו רבותא דידהו, דאלו שני אנשים כשרים דעלמא שר"ו חכימיא להתייחד עם הערוה, וכתב שכן פירש רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל, והביא פירוש זה הר"ן ז"ל בשם אחרים והרשב"א ז"ל בתשובה תקפ"ו ואלף קע"ח בשם גדולים ע"ש, ונראה דגם לסברא זו שרי למי שעסקו עם הנשים להתייחד בפ"פ לר"ה, שהרי הריטב"א ז"ל כתב בתוך דבריו דעסקו עם הנשים הו"ל כפריצים, והאי דינא דפ"פ לרה"ר נאמר בש"ס בסתמא, וכן כל הפוסקי' גקטי ליה בסתמא, משמע דבדין זה לא מפליגינן בין כשרים לפריצי, ואפי' פריץ שרינן ליה כל שהפ"פ לר"ה, וגם הר"מ ז"ל דאסר להרבה אנשים להתייחד עם אשה דנקיט כחומרא דרב דבעינן כשרים

כרית וחביריו, ואפ"ה כתב דין זה בפשיטו, ומאחר שכן לדעת הריטב"א ז"ל ודעמיה דמשוה לעסקן עם הנשים כפריץ, נראה דגם מי שעסקו עם הנשים יכול להתייחד בפ"פ לר"ה כפריץ, גם לדעת רש"י ז"ל דרבנן דעסקו עם הנשים היינו דאפילו עם ג' וארבע נשים אסיר לפי האמנר, דנראה מהש"ס והפוסקים דאפי' פריץ שרינן ליה בפ"פ לרה"ר, נראה דה"ה למי שעסקו עם הנשים לדעת רש"י ז"ל, דהגם דאסרינן ליה בהרבה נשי שרי בפ"פ לר"ה, וכן נראה מהסמ"ג ז"ל שס"ל כסברת רש"י הלזו, וכתב וכן כל המתיחד עם אשה והיה הפתח פתוח לר"ה א"ת משום יחוד ע"ש בלאוין קב"ו, הרי דכללא קאמר כל המתיחד וכו', ומכללא אתמר גם לעסקו עם הנשים.

והנה ראינו להרב' חלקת מחוקק ז"ל ס"ק י"ג שכ' וז"ל, בית שפ"פ לר"ה נראה דה"ג בגס בה ובקינא לה אסור, וכן הוא בת"ה ס"י רמ"ד עכ"ל. ומ"ש וכן הוא בת"ה לא קאי אלא לקינא לה, ודין גס בה הוא סברתו ז"ל, וכ"כ הרב ב"ש ז"ל ס"ק י"ג ע"ש, ומשמע שיצא לו להרב ח"מ ז"ל דין זה מדין בעלה בעיר, דאמרינן בש"ס שם פ"י יוחסין דף פ"א רב ביבי אקלע לבי ר' יוסף בתר דכרך ריפתא, אמר להו שקולו דרגא מתותי ביבי, והא אמר רבא בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד, שאני רב ביבי דשושבינתיה הואי וגייסא ביה, והנה התו' ז"ל שם ד"ה בעלה בעיר הקשו מהך דהכא אמ"ש רש"י ז"ל דבעלה בעיר א"ח להלקות ומשמע דאיסורא איכא, ואם כפירושו מאי מקשה הש"ס הכא גבי רב ביבי, לכן פירשו דגם איסורא ליכא בבעלה בעיר ע"ש. וראיתי להרב ידי אליהו ז"ל דף מ"ז שכתב שרש"י ז"ל והר"ן ז"ל דאזיל בשיטתו למדו כן ממתני' דלא תלמד אשה סופרים, ולמה אסרו בכלן ולא התירו באשה שבעלה בעיר שתלמד, אלא ודאי דאי' מיהא איכא, ומאי דפריץ לר"י מדרבא הכי פריץ, שהרי לרבא דאין חוששין להלקות אי' איכא לא אמרה אלא בבעלה בעיר, אבל כשבעלה עמה בבית פשיטא דאפי' אי' ליכא ע"כ. ולקע"ד איכא למידק בדבריו, דמאחר שכתב דבעלה בבית איסורא ליכא, א"כ מאי ראינו ממתני' דלא תלמד אשה סופרים, והא התם אף כשבעלה בבית לא תלמד וכמ"ש הוא עצמו לעיל בהקשותיו על הרב ט"ז ז"ל דבשום צד לא התירו לאשה ללמד, ועכ"ל דלא פלוג רבנן ולהכי אסיר לאשה ללמד אף כשבעלה בבית, וה"נ אימא דלהכי לא התירו ללמד כשבעלה בעיר ולא פלוג, ולעולם דכשבעלה בעיר איסורא ליכא, ומה שישב לקושית הש"ס יש לדקדק, דאי כל כח המק' כי הן האיש בביתו לא הו"ל להק' מדרבא ולמירמי גברא אנברא, ומה גם דלא אמרה אלא להלקות, והו"ל להק' בפשיטו' והא רב יוסף עם אשתו בבית הוה, והוי"א קושיא עצומה דלא גרע מדין אשתו משמרתו, ותו דאי הכי מאי משני דהוות גייסא ביה ברב ביבי, והרי אפילו בפרצי לרוב הפוסקים נראה דאמרינן בהו אשתו משמרתו, וכפשט השמועה פ' אין מעמידין דף כ"ה ע"ב, וא"ג דהוות גייס' ביה כיון שרב יוסף היה בבית ליכא למיחש למידי, ואין לומר דשאני רב יוסף הואיל ומאור עיניו הוה, דא"ה אעיקרא מאי מקשה אפי' בלא גייסא ביה עיניו בל חזו במה אינון עסקין, ותו דנראה דהא בורכא היא, דאפילו דרב יוסף הוא מאור עיניו וגייסא ביה, כל שהוא עמהם בבית אימתא דמרה עלה ופשיט' דלא אתו לידי איסורא, דמסתפה דילמא קרי לה למידי והיא עסוקה בדבר אחר,

וכן רב ביבי, והרי אכלו שלשתן מעיקרא בעליה, אלא ודאי נראה דבהך עובדא רב יוסף אול ליה מביתיה ותשאר האשה יחידה, ולהכי פריך מדין בעלה בעיר, והדר קושית התוס' לדוכתא. והנה ראיתי להרב תאווה לעינים ז"ל סי' של"ב במשנתנו דכל שעסקו עם הנשים שכתב וז"ל אפשר דנקט מתני' כל שעסקו עם הנשים וכו' לאשמועי' אפי' בעלה בעיר, דבעלמא דינא הוא דאם בעלה בעיר א"ח משום יחוד, ורש"י ז"ל דלא פירש במתני' כן גבי רוכל, י"ל דרש"י אזיל לטעמיה שפי' דבעלה בעיר אי' איכא, אבל התוס' חלקו עליו דאי' גמי ליכא, וא"ש כדתיירצתי. מיהו פירש"י ז"ל גבי בעלה בעיר דאי' איכא ניהא יותר מפ"י התוס', דלדעתם ק' דבפ' אין מעמידין לוקי מתני' אפי' בבעלה בעיר, א"נ י"ל דנקט כל שעסקו עם הנשים לאשמועינן דאפי' באשה ותינוקת וכו' עש"ב, ומ"ש מיהו פירש"י גבי בעלה בעיר וכו', נראין הדברים דכונת הרב ז"ל כלפי מ"ש דכפי דעת תוס' תי' א"ש, חזר וכת' דמיהו פירש"י ז"ל וכו', וק"ק לקע"ד דלמה שפירש הוא ז"ל דאי' רוכל היינו כשבעלה בעיר, ל"ק אמאי לא אוקמה התם פא"מ למתני' כשבעלה בעיר, דאיכא למיפריך מאי איירי עכו"ם אפי' רוכל גמי כשבעלה בעיר לא יתיחד, וכמו שהק' הוא ז"ל לפי התוס' לעיל, גם עיקר קושיתו לדע' התוספות לקע"ד לק"מ, דהא אמרינן בש"ס גבי רב ביבי דבגייסא ביה אפי' בעלה בעיר חיישינן, ואמטו להכי לא אוקמה התם בבעלה בעיר, דמאי אייריא עכו"ם אפי' ישראל וגייסא ביה אסיר, ותו דאפי' אי דינא הוה למשרי בבעלה בעיר אפי' דגייס בה, אפשר לומר דלא ניהא לי' לש"ס לאוקומיה מתני' בהכי, דהא כתבו הר"מ והטור ז"ל בנותן טעם להתר בעלה בעיר משום דאימת בעלה עליה, וא"כ נמצא דהשמירה היא מכחה, ופשי' דהעכו"ם אע"פ שהיא יראה יאנוס אותה ומאי קמ"ל מתני', להכי אוקמה באשתו עמו, ומה שתי' במשנתנו דהכא איירי היכא דאיכא גמי תינוקת וכו', כבר כתבנו לעיל דלשון לא יתיחד עם הנשים דמתני' לא משמע הכי, וע' מ"ש ה' ז"ל בס' לחם סתרים ע"ש.

והנה הוית לרש"ל ז"ל בהגהותיו אמאי דאמר' בסוגין דביחוד א"א אין מלקין שכתב וז"ל, לכאורה גר' דדוקא אותה אין מלקין משום לעז אבל אותו מלקין וכו', ומ"ה מיושב רש"י שפיר מה שפי' אם בעלה בעיר א"ח משום יחוד להלקות, הלא בלא"ה אין מלקין משום לעז וכו', אלא בודאי ה"ק בעלה בעיר א"ח אף להלקותו וכו' ע"ש, ועיין בס' ידי אליהו דף ק"ו ע"ב, ועיין עוד שם בס' ידי אליהו מ"ש בדעת הר"מ ז"ל שכתב ומכריזין עליהן שהוא העיקר, ולא כמ"ש הרב בית שמואל ז"ל והרב בעל חלקת מחוקק ז"ל ע"ש, ואיברא דמ"ש רש"ל ז"ל בדעת רש"י ז"ל הכי מטין דברי רש"י ז"ל שכת' דמסתפי די' אתי בעל, משמע דהא דבעל' בעיר א"ח להלקו' אהאיש קאי דבעלמא אף בא"א מלקינן ליה, אמנם גר' לקע"ד דאין הכרח מפירש"י ז"ל שפי' בהא דבעלה בעיר א"ח להלקות דבעלמא ביחוד א"א מלקין לאיש, דאפשר דלעולם דלרב אשי דאמר דבא"א אין מלקין על שניהם הוא אומר, והא דרבה דבעלה בעיר ס"ל לרש"י ז"ל דאתיא כמר זוטרא דמלקי ומכריז כמבואר בש"ס, והא דאמרו ליה לרב אשי מר גמי מלקי ומכריז וכו', ולא הוכיחו

מדברי רבה, היינו דמילתא מפרשא דמר זוטרא נקטי, ולעולם דרבה כמר זוטרא ס"ל, אלא דמדברי הר"ן ז"ל נר' לקע"ד לכאורה כסברת רש"ל ז"ל, דהרי הר"ן ז"ל פירש כרש"י דבעלה בעיר א"ח להלקו' ואיהו אדברי הרי"ף ז"ל קאי, דכתבה להא דרבה ולא זכר דברי מר זוטרא דמלקי ומכריו כלל אלא דברי רב אשי לחוד, ומיהו יש לדחות דגם מהר"ן ז"ל אין ראיה, דלעולם דרש"י ז"ל מה שפ"י דא"ח להלקות היינו משום דס"ל דרבה אתי כמר זוטרא, והר"ן ז"ל לדרכו היה מהלך דלעולם צדיק עת"ק פירוש רש"י ז"ל, ואף אי לא סבר כוותיה וכמ"ש הרב פר"ח ז"ל א"ח סימן ת"ע ע"ש, וה"נ סירכא דלשון רש"י ז"ל נקט ודוחק.

נחזור על הראשונות פלוגתא דרש"י והתוס' ז"ל אי אסיר להתייחד עם אשה שבעלה בעיר לכתחילה אי לא, ולקע"ד נר' להביא קצת ראיה לסברת רש"י ז"ל מאותה שאמרו פ' הישן דף כ"ה ע"ב, א"ר אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינן וכל בני החופה פטורין מן הסוכה וכו', וליעבדו חופה בסוכה, אב"י אמר משום יחוד, ורבא אמר משום צער חתן, מאי בינייהו, איכא בינייהו דשכיחי אינשי דנפקי ועיילי להתם, למ"ד משו' יחוד ליכא, ופירש"י ז"ל משו' יחוד דסתם סוכה היו עושין בגנותיהן ואין דרך ביאה וציאה לרבים תמיד מפני הטורח, ושמא ירד החתן לעשות צרכיו וייתחד אחר עם הכלה עכ"ל, ומשמע דבדלא שכיחי אינשי דנפקי ועיילי גם רבא מודה דיש בו משום יחוד, והחששא היא שמא ירד החתן וייתחד אחר עם הכלה, ואי אמרת דבעלה בעיר אפילו איסורא ליכא, מה יחוד שיך הכא כשהחתן יוצא מחופתו, כל שהוא בעיר הא אימתא דחתן על הכלה, דאפי' אי נימא דכלה אינה שמירה לחתן או לאחרים כמו שסבר לחלק הרב חלקת מחוקק ז"ל ס"ק ט', מ"מ הסברא נותנת דלגבי דידה אין לחלק בין כלה לאשה דעלמא בדין בעלה בעיר, דודאי אימתא דחתן עלה, אלא ודאי ש"מ דאף כשבעלה בעיר איסורא מיהא איכא, ואמטול הכין יש איסור יחוד אם יתחד אחר עם הכלה בזמן שאין החתן שם, ואין לדחות דהא אמרינן בשמעתין גבי רב ביבי דבגייסא ביה אפילו בעלה בעיר חוששין, וה"נ איכא למיחש שמא יתחד אחר דגייסא הכלה ביה דאז אף היכא דבעלה בעיר חוששין, דאי הכי אב"י הו"ל לפרש ולימא מר טעמא דגייסא ביה ולא לסתום כל כך, ותו כד פריך מאי בינייהו לימא איכא בינייהו דליכא התם מאן דגייס בכלה, אלא דסוגיין במקומה היא שעמדה מגד לרש"י ז"ל, וכמו שהקשו התוס' דמאי פריך גבי רב ביבי והא בעלה בעיר אין חוששין, ואגב דוחקא אפשר לקע"ד להליץ קצת בעד רש"י ז"ל, דכיון דקים לן דכשבעלה בעיר א"ח להלקות ולא עבד איסורא, אפשר דכשיהיה אדם חשוב ורשומו ניכר אפי' איסור' ליכא לגבי דידה, דהא מצינו דלענין אשה מתיחדת עם שני אנשים מפליגינן בין כשרי לפריצי, ומינה נשמע במעלות דרבנן, דבאתר דלית תמן יחוד גמור דהיינו כשבעלה בעיר דאיכא איסורא גרידא לגבי סתם אינשי, אין איסור חל לגבי אדם רשום כרב ביבי, ואפשר דהיינו דפריך הש"ס והא אמר רבה בעלה בעיר וכו', כלומר דמרבה נקיטין דאין חוששין להלקות, והכא גבי רב ביבי עיילין דרגא דאפילו איסורא ליכא, כי ר"ב הוא ומתנהג בחסידות, א"נ אפשר להליץ קצת, דהנה

במציאות זה דרב ביבי הן אמת וכאשר יהיה האופ"ן שיש יחוד גמור אף דאינם מתייחדים, כי הן האיש בעליה הוא למעלה והיא למטה, כיון שיכול לירד למטה אסור משום יחוד, מיהו היכא שבעלה בעיר דליכא אלא איסורא בעלמא ואין מלקין במציאות זה דאינם במקום א', הנה זה עומד טפי בעליה וזאת האשה בירכתי ביתה, פריך הש"ס דיהיה מותר ואמאי שקיל דרגא מתותיה, דבמציאות זה זהשתא ליחנהו במקום אחד לא חיישינן דיתייחדו, כיון דא"נ מתייחדי אינם באים לידי עבירה, וביחוד כי האי בעלמא אין מלקין, כן נר' לקע"ד למצוא צד זכות לרש"י והר"ן ז"ל בפירושא דשמעתתא.

הדר"ן למאי דאתאן עלה, הן הן דברי הרב חלקת מחוקק ז"ל דאסר גם בפ"פ. אם גם בה דודאי נראה דסמוכות שלו מהא דאמרינן בש"ס דבגייסא ביה אף דבעלה בעיר אסיר, ולפי דעתו ז"ל נחא לקע"ד מאי דאיכא למידק קצת בש"ס דנקט תחילה דין בעלה בעיר ושוב נקט דין פ"פ, ושוב אייתי עובדא דרב ביבי, דהו"ל לש"ס למסמך עובדא דרב ביבי לדין בעלה בעיר, ודין פ"פ לא הו"ל לש"ס למינקסיה בינייהו, ובלבד שלו יקדים או ל"ו יאחר, אמנם לפי דעת הרב ח"מ ז"ל אפשר לומר דנקט הש"ס הני תרי דיני דבעלה בעיר ופ"פ ואגבן אייתי עובדא דרב ביבי, להשמיענו דכי היכי דבעלה בעיר בגייסא ביה אסיר, ה"ה נמי בהתרא דפ"פ דבגייסא ביה אסיר, ואולם לקע"ד יש לדון בדין זה דה' מ"מ ז"ל, דטעם נכון יש לחלק בין בעלה בעיר לפ"פ לר"ה דבשלמא בבעלה בעיר אסרו בגייסא ביה, דכיון דעל עומדם יעמודו לבטח אין זר אתם אף דמסתמו מבעל, מ"מ כיון דגייסא ביה יצרא דעבירה תופף עליהם וחיישינן לאיסורא, כיון דהא מיהא באותה שעה יחידים ביתה, לא כן בפ"פ לר"ה דרבים בוקעים ותהי יראתם טפי מבעלה בעיר, דיש לדון דאף בגייסא ביה שריא, ואי יליף לה מהרב תה"ד ז"ל סימן רמ"ד דהשוה בעלה בעיר לפ"פ היכא שקינא לה, אדרבא משם יש קצת לדקדק איפכא, וז"ל הרב תה"ד ז"ל יראה דכיון דקנא לה כבר מאותו האיש חוששין לה משו' יחוד אפי' כשבעלה בעיר וכו', וכן מצאתי בתוס' במסכת סוטה לענין פ"פ לר"ה דקא' תלמודא דאין חוששין לה משום יחוד ואי קנא לה כבר חוששין, ונרא' דכ"ש לענין בעלה בעיר עכ"ל, הרי דהרב ז"ל יליף דין בעלה בעיר מכ"ש דדין פ"פ, משמע דפ"פ עדיף טפי, אלא דכיון דאשכח הרב תה"ד ז"ל דבקנא לה אף בפ"פ אסיר, נשא ק"ו בעצמו לדין בעלה בעיר, ואם כן אין ללמוד מדין בעלה בעיר דבגייסא ביה אסירה לפ"פ, דפ"פ עדיף טפי. והנה ק"ק לקע"ד על מרן ז"ל בב"י ובשלחנו הטהור שהביא הא דהרב תה"ד ז"ל דקינא לה בדין בעלה בעיר ולא הזכירו בדין פ"פ, ואין לומר דסמך שנובין ונידון מדין בעלה בעיר, דכבר כתבנו דה' תה"ד ז"ל גופיה יליף דין בעלה בעיר מדין פ"פ במכ"ש, דאלמא בעלה בעיר לאו נטירותא היא כפ"פ, והו"ל למרן ז"ל להשמיענו דין קינא לה גם בפ"פ באופן, דהרי דקדקנו מדברי הרב תה"ד ז"ל דפ"פ עדיף מבעלה בעיר, גם מבין ריסי עיני רש"י ז"ל נראה דאע"ג דבעלה בעיר ס"ל דאיסורא מיהא איכא, בפתח פתוח לרשות הרבים אפילו איסורא ליכא ולכתחילה שרי להתייחד בפתח פתוח, ומנא אמינא לה, ממה שרש"י ז"ל כתב וז"ל בדי' בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד להלקות דמסתפי מבעל השתא אתי

עכ"ל, הרי דהא דא"ח להלקות כתביה גבי בעלה בעיר, ואי ס"ל לרש"י ז"ל דפ"פ דכותה דא"ח להלקו, הו"ל לרש"י ז"ל לכתוב דבריו בבי לשונות באופן זה, בעלה בעיר אין חוששין דמסתפי מבעל השתא אתי, אין חוששין משום יחוד להלקות, ואז הוה קאי הא דאין חוששין להלקות בין אבעלה בעיר בין אפ"פ, ומדחוינן דרש"י ז"ל דקדק בלשונו לשון הזהב לכתוב הא דא"ח להלקות גבי בעלה בעיר, משמע לקע"ד דס"ל לרש"י ז"ל דבפ"פ אפי' איסורא ליכא, ואין לדקדק לאיך גיסא דאי איתא דס"ל לרש"י ז"ל דאין חוששין דפ"פ היינו אפי' לכתחילה הו"ל לפרש, דיש לוי דהא פשיטא ליה לרש"י ז"ל דפ"פ הוא התר גמור, כי היכי דשרינן גבי יין נסך במסכת ע"ז דף ס"א ע"א, גבי המטהר יינו של עכו"ם ונותנו ברשותו ובבית הפתוח לר"ה בעיר שיש בה עכו"ם וישראלים מותר ע"ש ברש"י ותוס', ובטי"ד סימן קל"א ע"ש, ולא הוצרך לרש"י לפרש מילתא כדנא דהוה פשי' ליה, וכן מוכח ממה שדקדקנו דכתב הא דא"ח להלקות בין הדבקים גבי בעלה בעיר כאמור, וכן יש לדקדק קצת מהרב ב"ח ז"ל שפסק כרש"י ז"ל בדין בעלה בעיר ובדין פ"פ לא כתב כלום, משמע דס"ל דבפ"פ אף רש"י ז"ל מודה דאיסורא נמי ליכא, ולפי זה לדעת התוס' דגם בבעלה בעיר אי' ליכא, יש לישב הדקדוק שדקדקנו לעיל בש"ס דכריך ותני דין בעלה בעיר ודין פ"פ בהדי הודי, ושוב מיתי עובדא דרב ביבי, דאפשר דלהכי נקט לדין פ"פ סמוך לדין בעלה בעיר לומר דבבעלה בעיר אין חוששין אפי' לכתחי' ואיסורא ליכא, ויגיד עליו רעיו דין פ"פ דפשיט לן דאיסורא ליכא, והא דלא פירש הש"ס להדיא בבעלה משום דמריה שמעתתא מר ניהו רבה הכי נקיט סתמא, ומיהו הש"ס לגלות לנו שלא נטעה אסמך לדין זה דינא דפ"פ, וגילוי מילתא בעלמא הוא, ולדעת רש"י ז"ל אפי' לקע"ד לומר דכונת הש"ס להורות דבן בפרק שאמר רבה דין בעלה בעיר אמר רב יוסף דין פ"פ, ותרומיהו צדיקי גמורי קבלו זה מזה דכי הודי הו' בבי מדרשא, והיינו דבעובדא דרב ביבי פריך והא רבה הוא דאמר בעלה בעיר, כלומר ורב יוסף נמי סבר וקביל האי דינא, וחדית לן איהו נמי דין פ"פ באותו פרק, ואיך שיהיה לפי האמור הא אשכחן בפ"פ לדעת רש"י ז"ל אישור' מוסיף על דין בעלה בעיר דבפ"פ שרי רש"י ז"ל לכתחילה, ואף אנו נאמר כן בדינא דגייסא ביה דבפ"פ שרי אף דבבעלה בעיר אסיר וכן מוכח מדברי התוספות ז"ל פ"ק דשבת שהבאתי לעיל שכתבו שנאסור יחוד בנדה ונשרי הוא בבגדו והיא בבגדה היכא דליכא יחוד, כגון שפ"פ לרה"ר, ואי אמרת דבפ"פ בגייסא ביה יש יחוד מאי קא' התוס' ז"ל, וכן ממ"ש גבי פלטי ק' ליש וכמש"ל באורך, וכן מוכח מלשון הר"מ והסמ"ג ז"ל שכתבו דין בעלה בעיר ואם גס בה אסור ואחר סמוך כתבו כל המתיחד עם אשה אם היה פ"פ וכו', ומשמע מדכילי כללא כל המתיחד וכולי דאפי' גס בה מותר בפ"פ וכמש"ל, וכ"נ מהטור והש"ע, והתימא על הרב ח"מ והרב ב"ש ז"ל שכתבו בפשיטות דגס בה בפ"פ נמי אסיר, דמכל הנז' משמע להפך, אמנם ראיתי לרבינו ירוחם ז"ל נכ"ג ח"א שכתב בשם הרמ"ה ז"ל וז"ל, ואם לבו גס בה אפי' בעלה בעיר ופ"פ לרה"ר אסור ע"כ, וזה כסברת הרב ח"מ והרב ב"ש ז"ל, והתימא עליהם שלא הזכירוהו, ואולם מדברי שאר פוסקים נרא' דבפ"פ

אף בגס בה שרי כמש"ל, וטעם לשבת יש לחלק בין בעלה בעיר לפ"פ כמש"ל, ועוד נלקע ד' לחלק לפי מ"ש הר"מ והטור דטעם בעלה בעיר משום דאימת בעלה עליה, א"כ השמירה היא מכחה, ולכך כיון דנשים דעתן קלה בגס בה אסיר, אמנם בפ"פ דהאיש והאשה תרוייהו אימת דעוברים ושבים עליהם אפי' גס בה לא מחלף דעת האיש, ואפי' לפי סברת הרמ"ה ז"ל אפשר דבמי שעסקו עם הנשים לכ"ע שרי בפ"פ, שהרי כתבו הר"מ והסמ"ג והטור דגס בה היינו שגדלה עמו או שהיה קרובתו ע"ש, ורש"י ז"ל כתב שושבינתיה בעלת ברית לו ע"ש, ומי שעסקו עם הנשים נהי דגס בהו מ"מ נראה דאינו גס בהו בסוג זה שכתבו הפוסקים ז"ל, ועל כן נר' דאפשר דמותר לו להתקד בפ"פ לר"ה לכ"ע כנלקע"ד להלכה. ולמעשה דברי לא מעלין ולא מורידין, ובאמת אמרו תלמידי אל יורה, ויהיו דברי אלה לפלפולא בעלמא. נאם בעי ומתחנן נגד פני עליון היושבי בשמים יאיר עינינו בתורתו כאור החמה שבעתים, ויצילנו משגיאות, ואכוין להלכה דוד בשתים, אמר יאמר העבד שירי שירי הנה ארשו שיחת הילדים ארש לא מטוהרה ולשון הבאי והוא הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט.

ד' שאלה חצר שדרים בו נשים פנויות גם איש ואשתו אתדר להו באותו חצר, מהו שיתיחד אדם מישראל עם אשה פנויה הדרה באותו חצר היכא שפתח הבית פתוח לחצר, יורינו המורה אי אריך למעבד הכי אי לא ושכמ"ה.

תשובה כתב הרמב"ם ז"ל פכ"ב מהל' איסורי ביאה דין ח', לא תתיחד אשה א' אפילו עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של א' מהם שם ע"כ, וכתב מרן ז"ל בכ"מ שם במשנה רש"א אף איש א' מתיחד עם ב' נשים בזמן שאשתו עמו, ומשמע לרבינו דלאו לאיפלוגי אתא אלא לפרושי, ומ"ה כתב דבזמן שאשתו של א' מהן שם מותר להתיחד וכו', ואפי' את"ל דפליגי את"ק משמע דהלכה כמותו מדמוקי סתם גמרא ברפ"ב דעכו"ם מתני' אליביה, ויותר נראה שהוא גורס בזמן שאשתו עמו ישן עמהן וכו' וכן גירסת הר"ף והרא"ש עכ"ל. ומדברי הה"מ ז"ל לעיל דין ד' שכ' בעכו"ם פא"מ מבואר בסוגי' וכר"ש דאמר הכין במשנתנו פ"י יוחסין ע"כ, נראה דס"ל כמילתא מציעתא שכ' מרן ז"ל דפליג ר"ש וכו' והלכה כותיה מכח סוגית פא"מ, גם התוס' ז"ל שם פא"מ דף כ"ה ע"ב ד"ה ל"צ באשתו עמו שכתבו לכאורה מוקי לה כר"ש דא' פ"י יוחסין וכו' ע"ש מוכח דר"ש פליג, גם הר"ן ז"ל כתב פ' עשרה יוחסין ר"ש אומר כ"ב בנוסחאות, וק"ל הכי דסוגיין כותיה בפא"מ, והר"ף ז"ל גורס ראש משנה בזמן שאשתו עמו ע"כ. ונראה דס"ל להני רבוותא דאע"ג דר"ש איירי באיש א' עם שתי נשים, ה"ה דשרי כשאשתו עמו אפי' עם אשה אחת, ולא -מו שדקדקו התוס' ז"ל בקידושין דף פ' ע"ב דלגי' זו לא מהני לר"ש אשתו עמו אלא עם שתי נשים ע"ש, והאי דנקט ר"ש מילתיה בב' נשים איידי דנקט ת"ק לא יתיחד איש א' עם שתי נשים גם ר"ש נקט הכי, וה"ה דאפי' עם אשה אחת שרי, וז"ל בתר טעמא שאשתו משמרתו, וכיון דאשתו משמרתו מ"ל חדא מ"ל תרתי.

ואולם לקע"ד נראה להוכיח דגירס' הרי"ף והרא"ש והתוס' בקידושין דגרסי
ובזמן שאשתו עמו ישן עמהן בפונדק והיא סתם משנה אליבא דכ"ע עיקר, מדאמרינן
בירושלמי שם בקידושין תני בן יומו וכולי ונקבר באשה א' ושני אנשים, אבא שאול
אומ' אף באיש א' וב' נשים, מסתברא דר"ש מודה לאבא שאול אבא שאול לא מודה
לר"ש שאין יצה"ר מצוי בבית הקברות ע"כ. והשתא אי אמרת דר"ש לא שרי בשתי
נשים אלא כשאשתו עמו, היכי פסיק ותני מסתברא דר"ש מודה לאבא שאול, אמנם
כפי גירסת הרי"ף ז"ל ודעמיה דר"ש שרי באיש א' עם ב' נשים, כי היכי דשרא ת"ק
אשה אחת עם ב' אנשים א"ש דודאי מודה ר"ש לאבא שאול. שוב ראיתי בס' שדה
יהושע הגדפס מחדש שכ' וז"ל, מסתבר' דר"ש דמתני' דהכא דאמר דאף איש א'
מתיחד עם ב' נשים כשאשתו עמו מפני שאשתו משמרתו, מודה לאבא שאול דבבית
הקברות מתיחד איש א' עם ב' נשים אפי' שאין אשתו עמו מכ"ש, ומה אם במקום
שיצה"ר מצוי משום דאיכא שימור מתיר, במקום שאין יצה"ר מצוי מעיקרא לכ"ש
עכ"ל, ואני בעניותי תמהני על הרב ז"ל איך נחה דעתו בפ"י זה, דאי לא שמעינן
לר"ש דשרי אלא באיש ושתי נשים כשאשתו עמו, מנ"ל דמוד' לאבא שאול, דילמא
ר"ש ס"ל כת"ק דאבא שאול דאינו נקבר באיש ושתי נשים משום יחוד, והי"ט דס"ל
דאפי' בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו כמבואר בתלמודא דידן, והוא מוכרח
מגומה דבריתא דלא שרי ת"ק אלא באשה וב' אנשים ונימא דאף ר"ש ס"ל הכי
ולעולם לא שרי אלא כשאשתו עמו, לכן נראה כדכתיבנא דגי' הרי"ף ודעמי' עיקר,
ור"ש שרי בעלמא באיש ושתי נשים, ואמטו להכי קאמר בירושלמי דר"ש מודה לאבא
שאול, והתימא על הרב שדה יהושע שלא הזכיר גירסא זו דהרי"ף והרא"ש ור"י ז"ל,
גם על הה"מ ז"ל ודעמיה דלא גרסי הכי כגו' קשה מהירושלמי. איברא דכפי גי'
הרי"ף ז"ל ודעמיה הגו' ק"ק לקע"ד מאי דאמרינן בש"ס דידן שם בקידושין נימא
מתניתין דלא כאבא שאול, דתניא כל שלשים יום יוצא בחיק וכו', אפילו תימא אבא
שאול בשעת אנינות תביר יצריה, וכפי גי' הרי"ף ז"ל דר"ש בעלמא שרי באיש
ושתי נשים, מה הלשון אומרת נימא מתני' דלא כאבא שאול, הו"ל נימא הגי' תנאי
דת"ק ור"ש דמתני' כת"ק ואבא שאול דבריתא, ולידחי דאבא שאול אתי אפי' כת"ק
דמתני', או לפחות הו"ל נימא ת"ק דמתני' דלא כאבא שאול, ומדקאמר נימא מתני'
דלא כאבא שאול משמע דבמתני' ליכא מאן דשרי באיש ושתי נשים לחוד והיינו כגי'
הה"מ ז"ל ודעמיה, ויש לדחות, ומ"מ מסוגיית דע"ז דקאמר בפשיטו' ל"צ כשאשתו
עמו ולא מוקי לה כר"ש מוכח כגי' ה"י וכמ"ש התוס' בקידושין.

וממוצא דבר דאוקימנא בבבלי וירושלמי דטע' אבא שאול מצד היות הדבר
בבית הקברות ובשע' אנינות, יש לדקדק לכאורה לקע"ד על דברתי מלכ"י צדק מרן
ז"ל בכ"מ בדין זה דכתב וז"ל, וא"ל עמ"ש ר' לא תתיחד אשה עם אנשים הרבה
ובפ"י מהלי אבל כתב ונקבר באשה אח' ושני אנשים, וי"ל דהכא מיירי ביחוד ממש
בבית שאין הפ"פ לר"ה עכ"ל, וכפ"ז יש לדקדק דאמאי הוצרכו לאהדורי אטעמא
דאין יצה"ר מצוי וכו', נימא דלא פסיק טעמא דת"ק דמתיר באשה אח' ושני אנשים
סתם אף דלא הוחזקו לחסידים לשיטת הר"מ ז"ל, מטעמא דבבית הקברות אינו יחוד

גמור, והוא הטע' לאבא שאול דמתיר אף באיש ושתי נשים מטעמ' דאינו יחוד גמור, ובהא פליגי ת"ק ואבא שאול, דלת"ק אהני ה"ט לסתם אנשים דמשוינן להו לחסידים, ולאבא שאול הוא טוב טעם למשרי אף באיש ושתי נשים, ומה גם לתלמודין דמהדר לפרושי קרא דמה יתאונן אדם חי לת"ק וא"ש, נימא דכ"ע ס"ל דאף בשעת אנינות יצרן מבפנים, כי פליגי משום דאינו יחוד גמור כנזכר, ואפשר לקע"ד לישב לפי תירוצ' מרן ז"ל דכיון דזאת מצאנו טעמא תריצא לאבא שאול דאין יצה"ר וכו', טפי ניתא לן לפרש פלוגתייהו בהא, דלאידך טעמא דאינו יחוד גמור הניחא כשב"ה סמוך לעיר, ואולם כי מרחק טובא ודאי דמי לדרך והו"ל יחוד גמור, וכמ"ש דבדרך בעי ג', ואם כן אבא שאול לא הו"ל למנקט מילתיה סתמא דמשמ' דבכל בית הקברות שרי באיש ושתי נשים, והו"ל לפרש דדבריו כשאין כאן יחוד גמור, גם ת"ק הו"ל לפרש כחא דהתרא דלא בעינן אנשים חסידים, ובסתם אנשים שרי, דממשמ' שנאמר אשה ושני אנשים לא שמעי' דאיירי בסת' אנשי, דהא מתניתין דאיירי ביחוד גמור לא חש לפרש דבעינן כשרים, וא"כ ה"נ נימא דהו' כשרים וחסידים, והו"ל לת"ק דבריתא לאשמועינן כחא דהתרא כנו', אמטו להכי גייד תלמודא מהך טעמא ופרושי קא מפרש מילתיה דא"ש משום דאין יצה"ר מצוי וכו', והוא ות"ק איירי אפי' כשיש יחוד גמור בכל בית הקברות, ות"ק דבריתא נקט שני אנשים מעין דוגמא דת"ק דמתני' והיינו בכשרי, והר"מ ז"ל איירי בסתם בית הקברות דקריב לבני מאתי' ולהכי שרי באשה ושני אנשים בסת' אף דלא יהיו חסידים, ותפס לישנא דת"ק דאבא שאול כנלע"ד בדוחק. [אחורי תרעא. ומכלל דברינן יתישב מה שהקשה על מרן הרב אור יקרות דף מ"ד ע"ד, ומאי דדייקנן בעניותין על הרב לחם משנה כן דקוק הרב הנז', וע"ש מה שכתב עוד על דברי הרב לח"מ ודוק]. וראיתי לה' ל"מ ז"ל פ"ב מהל' אבל שכתב וז"ל, ול"נ לתרץ כמו שתי התוס' לא"ש דאמר אף באיש א' וב' נשים, דאע"ג דא' במס' קי' דאין איש א' מתיחד עם ב' נשים בשעת אבילות דטרוד שרי, וכה"ג משנינן לרבנן אליבא דר"י ביחו' כי האי דאשה א' עם אנשי' דאינו יחוד גמור וכו', מקילינן הכא משום דאיכא אבלות אע"ג דבעלמא היכא דליכא אבלות אסרינן יחוד כי האי עכ"ל, והנה מ"ש הרב ז"ל ול"נ לתרץ כמ"ש התוס' לא"ש הוא אגב שיטפיה, דהתוס' ז"ל לאו מדגפשייהו תירצו הכי כי אם משמא דגמ' ותלמו' ערוך הוא בבבלי וירוש' כמדובר, וע' בתו' מ"ק דף כ"ד ע"ב, אמנם בעיקר תי' ק"ק לקע"ד שכת' הרב ז"ל וכה"ג משנינן לרבנן אליבא דרבינו וכו', דנראין הדברים דגם לרבנן דשרו באשה וב' אנשים קי' אמאי דאסרינן בעלמ' יחוד כי האי, ואמטול הכין אך חילק הר"מ ז"ל דשאני הכא דאיכא טרדא דאבלות, וזה אינו, דלרבנן לק"מ דגם בעלמא שרי ת"ק דמתני' בקידושין באשה וב' אנשים, אלא דאתמר עלה אר"י אמר רב ל"ש אלא בכשרי, וא"ל רב לר"י לאו כשרי כגון אנא ואת אלא כר"ח, וס"ל להר"מ ז"ל דמדינא קאמר וכמ"ש הר"ן ז"ל, וכ"נ מדברי הה"מ ז"ל ומרן ז"ל בב"י א"ה סי' כ"ב ע"ש, וא"כ ה"ה נימא גבי ת"ק דבריתא דשרי ת"ק באשה וב' אנשים דה"ד כשרי כר"ח, וכי היכי דשרי ת"ק דמתני' בעלמא, ומנ"ל להר"מ ז"ל דמאי דשרי ת"ק דבריתא היינו אפי'

בסתם אנשים. ואפשר לקע"ד להעמיד האי תירוץ דנפיק מפומיה דהל"מ ז"ל, והוא דהר"מ ז"ל דקדק דאי איתא דהתר ות"ק דבריתא באשה וב' אנשים אף בשעת אבלות היינו כהתר דעלמא ובכשרי כר"ת, הו"ל לרב לאשמועי מילתי אדברי ת"ק דבריתא, דל"ש אלא כשרי וכו', והוה שמעינן רבונא טפי דאף בשעת אבלות מחמירין כה"ג, ומכ"ש הוה ידיעין דמאי דשרי ת"ק דמתניתין בעלמא בכי האי גזנא הוא, ומדחזינן דרב קבע מילתיה אמתני', יצא לו להר"מ ז"ל דמאי דשרי ת"ק דבריתא הוא בסתם אנשים, ולהא מיהא אהני טעמא דטרדא דאבילות, ומ"ה סתם וכתב הר"מ ז"ל גבי אבילות דאשה מתיחדת עם שני אנשים אף דבעלמא אסור יחוד כי האי וכמ"ש ה' ל"מ ז"ל, איברא דהא דכתב הר"ן ז"ל דדעת הר"מ ז"ל דמדינא הוא דבעינן כשרים כר"ת, וכן מסין דברי הה"מ ומרן ז"ל, הדבר קשה מכמה הכרחיות שכתב הרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף קע"ח ע"ש, ויותר נראה כמ"ש הרב מש"ל ז"ל פ"א מה' סוטה דין ג' לדעת הר"מ זלה"ה וז"ל, נראה דזה אינו אלא חומרא בעלמא דהחמיר על עצמו רב וקי"ל כותיה דראוי להחמיר, אבל פשיטא דמדינא ליכא אסור יחוד בב' אנשים עכ"ל, ולפי זה אפשר לקע"ד לומר דכיון דמדינא סתם אנשים כשרים הם, והא דרב דלא אחזיק נפשיה לכשר חומרא ומדת חסידו' הוא, ס"ל להר"מ ז"ל דתיסגי לן להחמיר בעלמ', אמנם גבי טרדא דאבילות דאבא שאול התיר אף באיש וב' נשים, אוקמינן ליה אדינא דסתם אנשים כשרים הם, והנה על פי הא שכתבנו משם הרב משנה למלך ז"ל בדעת הר"מ ז"ל נתישבו כל ההכרחיות שהכריח הרשב"א ז"ל בתשובה סי' אלף קע"ח הנז' וסימן תקפ"ו כאשר הרוואה בעיניו יראה, גם בזה ניחא מאי דהוה קש' לקע"ד נמי על הרמב"ם ז"ל מההיא דאמרינן במסכת יבמות דף ק' ע"א גבי מאי דתניא עשרה אין חולקין להם תרומה בגורן וחדא מינייהו אשה, ופליגי בטעמא ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע, חד אמר משום גרושה וחד אמר משום יחוד, מאי בינייהו איכא בינייהו בי דרי דמקרב למתא ולא שכיחי בהו אינשי, א"נ דמרחק ושכיחי ביה אינשי ע"כ. והנה מסוגיא זו נראה לקע"ד לפום ריהטא להביא ראיה למ"ש התוספות בסנהדרין דף ז' ובקידושין דף ס"ה משם ר"ת ז"ל, שדקדק מדלא מוקי הש"ס פ' הזהב דף מ"ו ההיא דהיה עומד בגורן בדליכא תרי ש"מ דמהני קנין בלא סהדי, וכתבו התוס' שם בסנהדרין והמרדכי פ' חזקת סימן תקל"א דיש דוחין דסתם גורן יש בו אנשים הרבה ע"ש, והרמב"ן ז"ל בחי' בפ' חזקת כתב דמאן דדחי הכי לא צהיר וכו' וניחא טפי לאוקמה בדליכא אינשי, א"נ איכא אלא שהן קרובי או עבדים וזה דרך הגורן ע"כ, ולקע"ד מסוגיאן יש לקיים ראית ר"ת ז"ל, דהרי הכא איכא מ"ד דקאמר דטעמא דקתני בבריתא דאין חולקין לאשה בגורן היינו משום יחוד דלא שכיחי אינשי ואסורה משום יחוד, ומוקי לבריתא בכה"ג, וגם איכא בריתא אחריתי שם דקתני העבד והאשה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות, ובודאי דלהך מ"ד ה"ט נמי כאידך בריתא משום יחוד, והרי מצינו דאוקי שני בריתות בדליכא אינשי בגרנות, והכי הו"ל לאוקמה בפ' הזהב ההיא דהיה עומד בגורן בדליכא אינשי,

אלא ודאי משמע כדעת ר"ת ז"ל דקנין לא בעי סהדי, ואין לדחות כמו שדחו דסתם גורן יש בו אנשים הרבה, דסוגיין הו"כח תוכיח, ואפי' נימא דמאי דאמרי בסוגיין דטעמא משום יחוד לאו למימרא דליכא אינשי, אלא כלומר דהם פרוצים ולא מהנו הגהו פריצי להפקיע איסור יחוד דתרי וכשרי בעינן, וכבר כ' הר"ן ז"ל והרשב"א ז"ל בתשובה הנז' דסתם אנשי כל שאינם ידועי לפריצי כשרי מקרו, ולפי' צ"ל דהכא מאי דשכיחי היינו גברי ידיעי לפריצי, והיינו על דרך שכתב הרמב"ן ז"ל דשכיחי בגורן עבדים, מ"מ הרי שמעינן דמוקי לבריתות בדליכא אלא פריצים, וא"כ ראית רבי תם ז"ל במקומה דפריצי לאו בני אסיהודי נינהו, ושפיר הוה מצי לאוקומה להאיא דהיה עומד בגורן בדליכא תרי דחזו לסהדי, ועיין להר"מ ז"ל פי"א מה' עדות ובח"מ סי' ל"ה ע"ש, וראה ראיתי להר"מ ז"ל סוף פי"ב מה' תרומות שכי' והאשה שמא תתגרש ומפני היחוד ע"ש, וכ' הרב משנה למלך ז"ל שם דפסק כר"פ ור"ה דאיכא למיחש לכלהו, והדבר דחוק דכיון דאמוראי לא חשו לכלהו מנ"ל להר"מ ז"ל למיחש, ואפשר לומר לע"ד דיצא לו להר"מ ז"ל זה ממ"ש שם בש"ס ת"ר העבד והאשה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ובמקום שחולקין גותנין לאשה תחילה, מאי קאמר ה"ק במקום שחולקין מעשר עני וכו', והוקש' לו להר"מ ז"ל דאמאי דחיק סתמא דתלמוד לאוקומה במ"ע דלא הוזכר בבריתא ותנא בתרומה קא משתעי, ותו מה הלשון אומרת ובמקום שחולקין הו"לל וכשחולקין, והלא מצי לאוקמה בתרומה עצמה היכא דליכא חששא דגרופה כגון דמקרב ולא שכיחי אינשי, א"נ דמרחק ושכיחי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, והוה א"ש מ"ש ובמקום כלומר באתרא דליכא למיחש, ומכח זה סבר הר"מ ז"ל דסתמא דתלמודא ס"ל דלכלהו תישי' לגרופה וליחוד, ומ"ה לעולם אין חולקין לאשה בגורן, דאע"ג דהיכא דמקרב ושכיחי אינשי ליכא למיחש לא לגרופה ולא ליחוד, מ"מ כיון דחיישינן לתרווייהו נמצא דבמותב תלתא כחודא דהיינו מרחק ולא שכיחי או מקרב ולא שכיחי או מרחק ושכיחי אין חולקין, אמטו להכי לא פלוג רבנן ואסרי גם מקרב ושכיחי, דכיון דברוב הגרנות איכא למיחש לא שרינן כלל דאתו למיטעי, ולעולם אין חולקין, והיינו דקאמרי הבריתות סתמא דאין חולקין לאשה דלעולם אין חולקין, ומ"ה אצטריך לאוקומה במעשר עני, ופסק הר"מ ז"ל כסתמא דתלמודא דחיישינן לכלהו לגרופה ויחוד, ואין להקשות לפי' דמדברי הר"מ ז"ל שכתב שמא תתגרש ומפני היחוד משמע דהיכא דליכא למיחש לתרווייהו חולקין, והא לפי האמור לעולם אין חולקין, די"ל דהר"מ ז"ל סמך על מה שפסק פכ"ב מה' איסורי ביאה בדין זה דאשה אחת לא תתייחד אפי' עם אנשים הרבה, וכיון שכן לא משכחת לה דחולקין לאשה דבגורן לא שכיחי אלא דוקא אנשים, ולעולם אסורה מפני היחוד, כן נראה לקע"ד דאפשר לישב לדעת הרמב"ם ז"ל. איברא דמוכח מסוגיין זו דהיכא דשכיחי אינשי בגורן ליכא למיחש ליחוד, והוה קשה לי לדעת הרמב"ם ז"ל דאסר אשה אחת עם אנשים הרבה, דהא הש"ס קאמר דהיכא דשכיחי אינשי לית בה משום יחוד, ומשמע דאפילו אי ליכא בגורן אלא אנשים לית לן בה, דסתמא קא' שכיחי ביה אינשי, ותו דאתתא בגורן לא שכיחא, אמנם בדברי הרב משנה למלך ז"ל הנתנין

למעלה דמדינא ליכא איסור גם להר"מ ז"ל, אלא דנקיט להחמיר כמו שהחמיר רב, ניהא מאי דקמרינן בסוגיא זו דבשכיחי אינשי בגורן ליכא יחוד, דהיינו לדינא וקיימינן אברית, דמשנ' שלימה היא אשה אחת מתיחדת עם ב' אנשים, אלא דראינו לרב דהחמיר ונקיטין כותיה להחמיר, וראיתי להרשב"א ז"ל סי' אלף קפ"ב שכתב ומצאתי להרמב"ם ז"ל שכתב כדברי, גם מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה כן ע"ש, ונראה דמ"ש ומצאתי להרמב"ם ט"ס הוא, ואפשר שהוא הרמב"ן ז"ל, דהרי הרמב"ם ז"ל אסר אשה א' עם אנשים הרבה כנו', אמנם מ"ש דנראה מדברי הרי"ף ז"ל כסברתו, איברא שכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שהרי השמיט ההיא דרב דמי ימר כשרים כגון אנן וכו', וראיתי בס' שארית יהודה בהגהותיו לטור א"ה שכת' וז"ל ודברי הרי"ף ג"כ מטין מדהשמיט ההיא דמי ימר כשרים וכו', אעפ"י שהיה אפשר לומר לדעת הרי"ף ז"ל דהשמיט זה, משום דכיון דקאמר רב דכשרים סתם משמע שהם בתכלית הכושר והחסידות ומ"ה השמיט ההיא דרב דבדרך צריך ג' וכו', מ"מ הראשון ג"ל יותר בדעתו ז"ל, וגם הר"ן ז"ל הסכים לדעת הרא"ש וכ' ההיא דמי ימר וכו' מדת חסידות היתה שלא להחזיק עצמו בכשר, וכן נראה מדברי מהרי"ק, וכן מדברי סמ"ג, הכי נקטי, ולענין מי שעסקו עם הנשים נקטינן כהר"מ ור"ח והמגיד דמפרשי דנקט ההיא דכל שעסקו לרבותא, ואם אשתו עמו שרי כשאר כל אדם, וכן הכריע הרשב"א בתשו' סי' אלף קע"ח כדעת הר"ן ז"ל דבסמוך עכ"ל, ואנכי תולעת ולא איש לא ידענא במה נסתפק בדעת הרי"ף ז"ל, ואיך אפשר לפרש דממאי דאמר רב בכשרי שמעי' שהם בתכלית הכושר וע"ז סמך הרי"ף ז"ל ולא הביא דהיא דמי ימר, דהרי עינינו הרואות דרב יהודה עצמו תלמידו לא הוה ידע דבעינן כשרים כר"ח בר פפי, עד דא"ל רב מי ימר כגון אנן, ואי רב יהודה עצמו הוה פשיטא ליה דלא בעינן כשרים כולי האי, על מי סמך הרי"ף ז"ל שנבין דכשרים בתכלית הכושר ואיזה מקום בינה, ותו דאדתידוק מרישא שפיל לסיפא דקאמר אבל בפריצי לא, ומשמע דוקא פריצי וכמו שהכריח הרשב"א ז"ל בתשובות הנזכרי, אלא ודאי מוכרח דדעת הרי"ף ז"ל כהרא"ש ז"ל, גם מ"ש הרב ז"ל דמדברי סמ"ג ז"ל נראה כדעת הרא"ש והר"ן ז"ל, וכן כתב מהר"י קולון ז"ל שרש קפ"ח וז"ל, ואם כי מלשון הפוסקים משמע דבעי' שלשה תלמידי חכמים, מ"מ מלשון הפוסקים האחרונים כגון הסמ"ג וכן בטור א"ה משמע דסגי בג' כשרי' ולא בעינן שיהיו ת"ח וכו' ע"ש, לקע"ד נראה דדעת הסמ"ג הוא כהרמב"ם ז"ל, שהרי כת' בלאוין קכ"ו וז"ל, בפ"ב דקידושין לא תתיחד אשה אחת אפילו עם אנשים הרבה עד שתהיה שם אשתו של א' מהם אלא אם כן הם כשרים כר"ח בר פפי וחביריו עכ"ל, הרי דנקיט בידי' לשון הר"מ ז"ל לא תתיחד אשה אפי' עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של א' מהם שם, וסיים אא"כ הם כר"ח וכו', מוכח בהדיא דס"ל כדעת הרמב"ם ז"ל, ומה שהסמ"ג ז"ל כתב אח"כ וז"ל גרסי' בירושלמי דסוטה ר"ח ברי' שלח בתר איתתיה אמר יסקון עמה תלתא תלמידי שאם יפגה א' מהן תתיחד עם הב', וכן המסקנא בגמ' שלנו עכ"ל, נראה שכונתו גם כן דבדרך בעינן כשרים כר"ח בר פפי שלשה המה, והיינו דאמר ר"ח ברי' יסקון עמה תלתא תלמידי שהם

ת"ת, והיה יודע צדיק דרבנן דיתבי קמיה צדיקי גמורי ניהו, וזהו שכתב הסמ"ג וכן המסקנ' בגמ' שלנו, דהו"ל וכן הוא בגמ' שלנו, אלא דרמו למסקנת רב לאו כשרים כגון אנא ואת. ומ"ש הרב שארית יהודה עוד וכן הכריע הרשב"א וכו', הדבר מבואר ולא קאי לדין שעסקו עם הנשים, אלא להא דתרי וכשרי, וכמ"ש בסוף דבריו כדעת הר"ן ז"ל דבסמוך, והדבר ברור, ותמהני מהרב כנה"ג ז"ל שכתב בסימן כ"ב וז"ל כיצד יעשה יתעסק עמהם ואשתו עמו וכו' והכי נקיטינן, וכן הכריח הרשב"א בתשו' אלף קע"ח שארית יהודה בהגהותיו עכ"ל, ואגב שיטפיה כתב כן שהרשב"א ז"ל בתשובה הנז' נראה דמסכים לפירש"י ז"ל במי שעסקו דאסור עם הרבה נשים, ולא כפי' הר"מ ור"ת, אע"ג שגם פירוש זה דהר"מ ז"ל הנכירו בתשו' הנז', אולם דעתו ז"ל משמע שהוא כפירש"י ז"ל, והרב הנז' לא כיון על זה רק על דין תרי וכשרי כמבואר בדבריו, והנה אמת גכון הדבר שהרשב"א ז"ל הרבה להוכיח דכשרים היינו כל שאינן ידועים לנו לפרוצים כדעת הר"ן והרא"ש ז"ל ופשוט.

אלכה ואשובה אל אישי הראשון לכל דבר שבקדוש' הר"מ ז"ל שפסק ולא תתיחד אשה א' אפילו עם אנשים הרבה עד שתהיה אשתו של א' מהם שם, וכתב מרן בכ"מ וז"ל והטור כתב על דברי רבי' כיון שאוסר אשה א' עם אנשים הרבה מאי נ"מ שאשתו של א' מהם שם, אכתי איכא למיחש לאחרני, וי"ל דכיון דאשתו של זה לא תזנה מפני בעלה שהוא שם, חבירתה ג"כ לא תזנה שזאת ובעלה יגלו סודה ע"כ. וכתבו מהרש"א ז"ל בס' תאוה לעינים ס"י של"ב, והרב כנה"ג ס"י כ"ב, דאפשר עוד לומר דכיון שבעלה של זאת לא יזנה מפני אשתו שמשמרתו, האחר' יראו שזה האחר לא יגלה סודם ע"ש, ונראה דה"ה בנ"ד דכיון דהאיכא בחצר זה איש ואשתו יש להתיר שיכול אדם מישראל להתיחד בבית אחד בחצר עם אשה פנויה, דכיון דפתח הבית פתוח לחצר והאיכא בחצר איש ואשתו שלא יזנו, גם הפנויה ואיש הזה לא עבדי איסורא דמסתפו שמא יראו איש וביתו ויגלו סודם, כיון דפתח בית האשה הפנויה פתוח לרוחה לחצר, והרי זה דומה לדינא דרב יוסף דאמר מר בקידושין דף פ"א פתח פתוח לר"ה אין חוששין משום יחוד, ופסקו אנשי אמנה כל הפוסקי' ז"ל דין זה הלא בספרתם, והיינו טעמא דמסתפו מהעוברים בר"ה, וה"נ היכא שפתח פתוח לחצר מסתפו מאיש ואשתו שבחצר.

ואולם אנכי הרואה דאכתי יש לדון ולומר, דדילמא לא שרי אלא בפ"פ לר"ה ממש דשכיחי רבים בוקעים ולא תכלה רגל מן השוק, ואלו עוברים דרך שם עיניהם ישיתו למעשיהם, דכיון דהוא ר"ה הרגל מועדת ועל הרוב שכיחי בקי"עי טפי ומ"ה שרי, אמנם בבית שבחצר דילמא לא מסתפו כולי האי ואולי יבואו לידי עבירה, דכיון דאין יראתם אלא מאיש ואשתו אימור לא עברי ובל חזו מעשיהם, ולא נאמר שריותא דפ"פ אלא בר"ה ממש, ויש להביא ראיה ע"ז ממ"ש שם בקידושין דף פ"א אמר רב כהנא אנשים מבחוץ ונשים מבפנים אין חוששין משום יחוד, במתניתא תנא

איפכא, אמר אבי השתא דאמר רב כהנא הכי ותנא מתניתא איפכא אנא נעביד לחומרא, ועיין פירש"י ז"ל באורך, והרמב"ם ז"ל כתב בדין זה היו האנשים מבפנים ונשים בחוץ או האנשי מבחוץ ונשים מבפנים ופירשה אשה אחת לבין האנשים או איש לבין הנשים אסורים משום יחוד עכ"ל, הנה הרב ז"ל מפרשה בפירוש א' מהם שלא כדברי רש"י ז"ל, ונראה לקע"ד דביאור מימרת רב כהנא לדעת הר"מ ז"ל הכי הוי, דכשהאנשים מבחוץ דאין להם דרך לפנים כי פירש איש לבין הנשים לפנים אינו בא לידי עבירה, דכיון דאין לו דרך לפנים ופירש חברוהי בדקי אחריו ודעתם עליו ומרתת מיניהו ואין כאן איסור יחוד, אמנם כשהאנשים לפנים ופירש א' מהם לחוץ בין הנשים לא מרתת, דכיון דזה דרכו יצא לחוץ שאר כנותיה לא בדקי אחריו ויש לחוש ליחוד, ומ"ה אסר רב כהנא באנשים מבפני ונשים בחוץ, ואולם בין כשהאנשים לפנים בין כשהם בחוץ ופירשה אשה לבין האנשים אין לחוש, דרב כהנא קאי לדינא דמתני' דאשה א' מתיחדת עם ב' אנשים, ולא אסר רב כהנא אלא כשהאנשים לפנים ונשים בחוץ ופי' איש לבין הנשים בהא דוקא אסר מטעם האמור, והטור ז"ל כתב דין זה בפירש כמ"ש הרמב"ם ז"ל, וראיתי להרב ב"ח ז"ל שכתב וז"ל הנצרך קשה בשני בתי' ופירשה אשה לבין האנשים אמאי חוששין משום יחוד, ואפי' אין אשתו עם א' מהן שרי להרא"ש ורבינו, וצ"ל דר' כתב דין שני בתים לצדדין למר כדא"ל ולמר כדא"ל, להר"מ בכל סתם אנשים דאין לנו עתה כשרים, ולהרא"ש כדא"ל דוקא בידועים בפרוצים, אבל בסתם כשרים הם, ואשה אחת דפירשה לבין אנשים טובא אין חוששין משו' יחוד עכ"ל. ואיכא למידק דכיון דלדעת הטור בפירש ובפריצי איירי אמאי אסיר רב כהנא באנשים מבחוץ ופירש איש לפנים, דליכא למי' כמו שפירשנו לדעת הר"מ ז"ל דטעמא משום דמרתת מחביריו דכלהו פריצי גינהו, וכן כשפיר' אשה נפקת ברא בין האנשי' הא כלהו ממפריצי הפרצ"ה, וכן מתניתא דשריא באנשי' בפנים מ"ט להתיר בין כשפי' איש לחוץ בין כשפירש' אשה לפני' כיון דפריצי גינהו, ונראה לקע"ד דהטור נמי מפרש לסוגיין בכשרים ועל דרך שפירשנו לדעת הרמב"ם ז"ל, ומ"ה כשפירשה אשה בין אנשים שרי בכל גזונא לכ"ע, כי פליגי ר' כהנא ומתניתא בפירש איש לבין אנשים, דמר שרי באנשים בחוץ ומר שרי באנשים בפנים וכולה סוגיא בכשרים, ואבי' דנקיט לחומרא בפירש איש לבין הנשים דפליגי ר"ך ומתניתא הוא. ואולם נקט הטור לשון הר"מ ז"ל לאסור בין כשפירש איש או אשה לצדדין, להר"מ בכל אנשים ולדידה בפרוצים, ומינה נשמע לכשרי' לאסור בפירש איש בין הנשים, אלא דס"ס ק"ק לקע"ד דכיון דגם הטור פרושי קמפרש לסוגיא בכשרים מנ"ל להתיר בפרוצים כשלא פירש א' מהם, דכיון דפריצי הו' הי"ל לאסור אפי' לא פירש וניחוש שמא יפרוש, ולהר"מ ז"ל אפשר לומר דנקט לה בסתם כי אורחיה דתופס לשון הש"ס, ובסתם אנשי' מ"ירו ש"ס והר"מ, אבל בידועי' לפריצי' אפשר דאפי' לא פירש אסר הר"מ ז"ל להיו' להם ישיבה אחת בשני בתים, אמנם הטור מוכרח דאיירי בפרוצים לפי דעתו כמ"ש הב"ח ז"ל, ותו ק"ק לקע"ד על הטור דהלא הרא"ש ז"ל הביא הסוגיא בצורתה, ומסתמיות דבריו משמע דמפרש לה כרש"י ז"ל בלא פירש, ואיך הטור תפס לעיקר

דעת הר"מ ז"ל דלא אסר אלא בפירש דוקא. תו ק"ק מה שסיים הב"ח ז"ל ואשה אחת דפירשה בין אנשי טובא א"ח משו' יחוד, דמאי איריאי אנשי טובא הא לדעת הרא"ש והטור ז"ל בתרי סגי, וראיתי להרב ב"ש ז"ל ס"ק י"א שכ' ז"ל ופירשה אשה א' לבין האנשים היינו לרמב"ם וכו', ולהרא"ש איירי בפרוצים וכו', והרבה פרוצים עם נשים הרבה כתב בת"מ אפשר דאסור, לפ"ז צ"ל סעיף זה לא איירי בפרוצים, והא דלא הגיה כלום הרב רמ"א משום דסמך למ"ש בסעיף הקודם עכ"ל. ואיכא למידק דהניחא לרמ"א דסמך, אמנם להטור ז"ל שכתב הוא עצמו דין זה ומוכרח דאיירי בפרוצים מאי איכא למימר, דנראה דלדעת הטור הרבה פרוצים עם נשים הרבה שרי הפך דברי הרב ח"מ ז"ל, ועיין מ"ש אני הדל לעיל סי' ב' בדין זה. איך שיהיה הרי אשכחן דבשני בתים ופירש איש לבין הנשים בין כשאנשים בחוץ בין כשהם לפני חוששין משום יחוד, ואמאי לא שרינן מטעם פ"פ לר"ה, דה"נ לפחות כשהם לפנים ופירש איש לבין הנשים לחוץ הו"ל למשרי דמסתפי דילמא נפיק א' מבפנים דומיא דפ"פ לר"ה, אלא נראה דלא שרינן כי אם בפ"פ לר"ה דרבים הם עוברים ושבים עינים להם לראות מעשיהם, ואימתא דרבים עליהו, וא"כ מינה בנ"ד דלא מסתפו אלא מאיש ואשתו אף דפ"פ לחצר יש לחוש משום יחוד.

והן בעודני נושא ונותן ודן בקרקע בדין זה עם עטרת תפארת לראש יוסף מורי ורבי הרב כמהר"ר יונה נבון הי"ו, הגיד אלי כי הוא עמד בענין זה, והוקש' לו דלדעת הרמב"ם ז"ל ומרן ז"ל בשלחנו הטהו' דפסק כוותיה דאשה א' עם אנשים הרבה חוששין משום יחוד, אמאי שר"ו חכימיא בפת' פתוח לר"ה, דמאי אהני לן פ"פ הלא אפי' אנשי הרבה יתבי אסורה אשה להתיח' עמהם, וגם בדין זה דאנשים מבפנים אמאי לא שרינן מטעם דפ"פ לר"ה, וניחא ליה ושתי דרכים לפניו, האחר דיש לחלק בין כשהאנשים הרבה יש להם ישיבה אחת לעוברים דרך ר"ה, וכשהם מתחילה ביחד לדעת הר"מ ומרן ז"ל חיישינן להו דמתפתים כלם, או אחר מהם יעביד איסורא ומפייס לאינך, לא כן כשאיש ואשה עומדים בבית הפתוח לר"ה דאימת העוברים עליהם, דכיון דעוברים דרך העברה מסתפי מיניהו דחזו ליה בשעת מעשה, והם כיון שלא היו מתחילה בעצה אחת אינם מתפתים וגם אינם מתפייסים ומגלו סודם, ולכך שרינן בפ"פ לר"ה, והיינו טעמא דשני בתים דאסרינן דכיון דשם האנשים כלם מתחילה בבית אחת חיישינן דילמא מפייס והדר בעיל, או מפייסם אח"כ, דכיון דהיו שם כלם נוח לפייסם ולכך חוששין בפירוש, ואין זה ענין לפ"פ לר"ה, ועוד תירץ דטעמא דשריותא דפ"פ לר"ה היי' שמא יעברו איש ואשתו דרך שם, דכיון דהם לא יזנו יגלו סודם, ולהכי אסרינן בשני בתים והאנשים בפנים דאין שם אלא אנשי, והו' תורף דברי מורי הרב נר"ו, אי גמי אפי' לקע"ד לומר מעין דוגמא של מעלה, דטעם פ"פ לר"ה דשרי דמסתפו שמא יעברו ב' אנשים וג' נשים כאחד, דודאי לא יזנו שהם אנשים הרבה עם נשים הרב' ומגלו סודם, ואולם לקע"ד ק"ק על חילוק השני שחילק מורי הרב נר"ו הנז' ופירש דטעמ' דפ"פ משום איש ואשתו, וגם למה שפירשתי בעניותי דאפשר דטעמא שמא יעברו

אנשים הרבה ונשים הרבה, ממאי דאמרינן במסכ' סוכה דף כ"ה ע"ב אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן הסוכה כל ז' וכו', אביי אמר משום יחוד ורבא אמר משום צער חתן, מאי בינייהו איכא בינייהו דשכיחי אינשי דנפקי ועיילי להתם, למ"ד משום יחוד ליכא ע"כ, והרי הכא אמרי דאי שכיחי אינשי דנפקי ועיילי להתם ליכא יחוד, וקיימי אמימרת רב דאיהו הוא דאמר לאו כשרים כגון אנן וכו', ופסקו הר"מ ומר"ן ז"ל כותיה, ואי אמרת דטעמא דפ"פ משום שמא יעברו איש ואשתו א"נ אנשים ונשים הרבה, היכי קאמר הש"ס דבשכיחי אינשי דנפקי ועיילי להתם ליכא יחוד, ומאי אהנו לן האנשים הנכנסים ויוצאים, הא אפי' אשה אחת עם אנשי הרבה אסור, לפום מאי דאמר רב לאו כשרים כגון אנן ואדרב קיימינן, והו"ל הש"ס איכא בינייהו דשכיחי רבים דנפקי ועיילי להתם, א"נ דשכיחי איש ואשתו דנפקי ועיילי כפי תירוצ' מו"ה נר"ו, ומדנקט כי האי לישנא דשכיחי אינשי וכו', משמע דאפי' לא נפקי ועיילי אלא אנשים בלבד ליכא יחוד, וע"כ נרא' יותר החילוק הראשון שחילק מו"ה הנז', אלא דאכתי איכא למידק לכל הדברות ולכל האמירות, דהניחא לפסקי הר"מ ומרן ז"ל, ואולם אנן מה נענה ביום שידובר בנו מימרת רב כהנא בדין זה דשני בתים דעל כורחין שרי רב כהנא בתרי וכשרי וכמ"ש הרשב"א והר"ן ז"ל, ולדעת הר"מ ז"ל צ"ל דקאי לדינא דמתניתין ולא לחומרא דרב וכמ"ש, וא"כ אמאי אסר רב כהנא באנשים מבפנים ופירש א' מהם לחוץ בין הנשים, הא מירתת דילמא נפיק חד מהנך אנשים, והו"ל תרי וכשרי דשרי להתיחד אפי' עם אשה אחת כדינא דמתני', ונראה לקע"ד לוי קרוב לחילוק מו"ה נר"ו, דטעמא דמתני' דאשה מתייחדת עם אנשים משו' שהא' בוש מחבירו, וסבר רב כהנא דלא שרינן אלא כששניהם יושבים כא', אמנם בפירש א' בין הנשים הוא לבדו אינו בוש ועביד איסורא ולא מרתת שמא יצא א' מהנך דקיימי בפנים, דסבר דילמא לא נפיק, ואי נמי נפיק כי חזי ליה דעביד איסורא גם הוא כמוהו יזנה, ולשיצאו שנים כא' כולי האי לא חייש, ומ"ה אסר רב כהנא, אמנם בפ"פ לר"ה חיישינן דיעברו שנים כאחד וטובים השנים יגלו סודו, דבר"הר שכיחי טובא שנים ושלשה עוברין כאחד.

ומאחר עלות טוב טעם לחלק בין הך דינא דשני בתים לדין פ"פ לר"ה, ואין אנו צריכי' לחלק דדוקא בר"ה דשכיחי רבים עוברים ושבים שרי, א"כ יש לנו לומר דבניד דאיכא איש ואשתו בחצר הוי כפ"פ לר"ה ומרתת מינייהו ולא עביד איסורא, ואין לחות דשאני פ"פ לר"ה דשכיחי רבים עוברים ושבים כנו', דהא חזינן דמתניתא שריא בשני בתים והאנשים בפנים ופירש איש לבין הנשים לחוץ, וטעמא דילמא נפיק חד מהנך דבפני' ומרתת ולא עביד איסורא, והו"ל כפ"פ לר"ה וכמ"ש הריטב"א ז"ל בחי' להדיא בפירוש המתניתא ע"ש, ואע"ג דרב כהנא אסר וקי"ל כותיה, כבר כתבנו טעם לחומרת ר"כ, דלפי אותו טעם נמי לא בעינן רבים עוברים ושבים, וכיון דמהמתניתא שמעינן בפירוש דלא בעינן רבים עוברים ושבים, ויכולים אנו להשוות דעת רב כהנא עם המתני' בזה אפושי פלוגתא לא מפיישינן, ולא שבקינן פשיטותא דמתניתא משום ספקא דאית לן בדעת רב כהנא, ומעיקרא בכל דוכתא מותבינן על האמורא ממתניתא וקי"ל כמתניתא, אלא דבהא נקיט אביי לחומרא,

וה"ז דומה למ"ש רבינו יונה ז"ל פ' מי שמתו גבי תפילין תחת מראשותיו ואשתו עמו וז"ל, ופוסקים הגאונים הלכה כשמואל ואעפ"י שחולק עם הברייתא ואין דרך האמוראים לחלוק על הבריתא, אפ"ה בדבר שהוא בדקדוק המצות כגון זה נוכל לפסוק כמו האמור' עכ"ל, וה"נ דכחיתא משום חומרא דיתוד נקיטי כחומרא דרב כהנא נמי, ומאחר שכן תיטגי לן בדבר שחולק האמורא בפירוש עם המתניתא, ואולם בפרט זה דשמעינן מהבריתא דטעמא דפ"פ לר"הר לאו משום דרבים עוברים ושבים, אלא אפי' בתרי סגייא, ומ"ה שריא באנשים בפנים דמרתת דילמ' נפיק חד מבפנים וכמ"ש רש"י והריטב"א ז"ל, ויכולים אנו לוי' דטעמא דרב כהנא לאו משום דבעי רבים עוברים ושבים, אלא טעמו דכיון דהשתא מיה' דנפיק יחיד הוא אינו בוש ועביד איסורא וסבר דילמא לא נפיק חד, וא"נ נפיק חד גם הוא בראותו המעשה גם הוא יונה, ול"ח לשיצאו שנים בבת א' כדבר האמור דיצרא דעבירה חיליה תקיף ואינו מניחו לחוש לכולי הא, נוכל לסמוך בשופי על המתניתא, וה"ה בנ"ד דיש להתיר כיון דיש איש ואשתו שם בחצר דמרתת מינייהו כנו', עוד נראה להביא ראיה לנ"ד ממה שפסק בש"ע י"ד סי' קלא"א ס"א וז"ל, ישראל שעשה יינו של עכו"ם בטהרה וכו' אם דר ישראל באותה העיר והבית שהיין בו פתוח לר"ה מותר וכו' ע"ש, וכתב הרב ש"ך ז"ל ס"ק ג' וז"ל אם דר ישראל אפי' ישראל אחר ב"י ופרישה, אבל דעת הרשב"א דאפילו בישראל זה לבדו דר בעיר אינו מתירא מליכנס שם ומזיף, ובעינן דוקא ישראלים רבים דרים שם וכו' ע"ש, הרי דהתם דשרינן בפ"פ לר"ה לדעת מרן והפרישה סגי בישראל אחד דר בכל העיר, וכ"נ דעת הטור שכתב וז"ל ואם אין ישראל דר באותה חצר אם דר באותה עיר וכו' ע"ש, וכתב בב"י כלומר אם דר שם ישראל באותה העיר ע"ש, ולא אמרינן דלא מרתת העכו"ם דכיון שאין שם אלא ישראל א' אימור לא עבר, וה"ה בנ"ד דכיון שאיש ואשתו דרים בחצר מרתת, ואפי' לדעת הרשב"א ז"ל ודעמיה, שאני התם שהוא דר בעיר ואימור לא עבר, אבל הכא בחצר אפשר דמודו דבבית עבדי דאתו וחלפי ועברי ומרתת, וע"ש בס"י קלא"א דשרי אם ישראל דר באותה חצר, ואין הפנאי מסכים עמי לעמוד בדין הנו' כראוי, כלל העולה דיכול ישראל להתיחד עם פנויה בחצר שאיש ואשתו דרים שם כיון שפ"פ לחצר, כן נלקע"ד, ולמעשה הלך אחר ב"ד יפה.

סימן ה

חתימה לחי"ם על ספק קידושין, כד הוינא חד כרעא אארע' ומחוסר כל ספרי הקדש.
 ה' שרפים עומדים ממעל מעלות הרבנים המובהקים ראשי ישיבות שבוניצי' ופירארה ואנקוגא, שמשם תורה יוצאה, לא פסק מעל שלחנן הסופגנין והדובשנין, רבים לוחמים אוכלים מן התורה מהם ומהמונם לחם פנג ופת הבאה בכסנין אכלו את המן במדב"ר קד"ש ממעונות אריות קול ומראה יאה ויאה זיו איקונין, הגם הלום שלחו מתם אש דת למו כל העיטים שח"ת ששו"ו בשיעוריהן מאלפי זהב ואנהירנהו לעיינין, נתנו חכמים עיניהם לכל אשר ימצא שם בדק בכרכין ומתקנין, שרים עשר"ו במילין דברי חכמי כדרבנות עושין כל צרכי הרבים ומצינין, ויהי עיטם

לעולם לעט מרפא ורפא ירפא החוק הוא הרפה בכח ב"ד יפה יפה ברב עז ותעצומות הן
נותנין אונ"ן, כל מן דין סמוכו על דברתי מלכי צדק אלוף התרוה מעלת החכם
השלם הרב המורה כמהר"ר ישעיה רומאנין, על אודות דין עסק ביש מעשה תמ"ר
נקרא קרוב לקינ"ן, עברה וזעם וצרה שלש משלחת מלאכי רעים קשר הגמלין וקשר
הספנין, נער ישראל דלינוהו לעיניה על בתולת ישראל קדיש בחספ"א והעד עדים
תולן חוצה לו מפני רוח רעה יוצאת זנב וקבועה במנגנין, קובעת קוץ רמאה
ברמאותי וייפנא בזיפנותיה רחוש"י מרחש"ן שפנותיה ששרצ"ו מרובין כל דפריץ
מרובה בן זוני"ן, ועל דבר זה נכרת ברית מפום רבנן אימתני ותקיפא בטולי בטלוח
לצעקתה של ריבה לא היתה בזה קדש"ה, היה תהיה לאיש צדיק מן המהדרין אלו
הן המחוננין, שר"ו חכימא ואפקיענהו רבנן לקידושי חרש את חרשי מופסלי"ן
מראשיהן ולא נה בהם לענש נכס"ן והוא נגלה, ולשרושי משום אפרושי מין בשאינו
מינו החיטים עם הזונין, ומאחר עלות לדבריהם דרבנן כתב וחותם וסומנטרין, ואלו
נאמרי"ן בכל לשון של זהורי"ת הן מזהירי"ן כמין תרין דקרנין, בהי עייל קטן לאו
בר זכיה לפני מלכים יתיצב באמת אמרו כלהו סלוק בר מקולייס האיספנין, ועוד
בה עצירי"ה מעצ"ר מכל ספרי הקדש רובא דרובא דקמאי ובתראי, ואפילו הפוסקים
נוכרין בזכירה בדברי המורים מלכים מדינין, האידנא לא שכיחי ויחנו בחסרו"ת אי"כ
אפה הגמצא כזה דין ודנין, בדבר שבערוה שלא מן המוקף ספרין פתיחן ובעלי
תשובה עומדין ראשונים ואת אחרונין, ונוסף גם הוא כי אני עני וכואב אגב מטלטל"י
טלטולי דגבר"ה הלוך ונסוע בלכת דמצוה משום ישוב אי"י מחמס"ת המיני"ן, ואולם
בעבור הפצרת הר' המורה מאריה דאתרא ואשר כבר שערי תשובה המה פתיחות
פתיחתא דחכימי הדינין המצוינין, חזו דאתאי לאו שמא מת"י לאפושי גברי, ואנא
דאמרי לפי קוצר ע"ד דיש בטעמי מעלת המורים מקום להקל בלי גט ולנערה לא
תעשה דבר, שמח תשמח מוצאי בקר וערב תרנין, וכל יליד בית ואב שמח שש
ומתפאר בגונונין, ואהימנותייהו דרבנן קא סמיכנא בהצעת גופא דעובדא, אף כי הצעת
מעשה שהיה יולדת למקוטעין בריש מילין, ואחר באו תוספת דברים דיבורם הקל
ללמד בני יהודה קש"ט אמונה אומן ואלו נאמנין, ואנכי הרואה טעם כעיקר בתשו'
רבני ויניציא דהו"ל שתיקה דאחר מתן מעות דלאו כלום היא, כמבואר סי' כ"ח ע"כ
דברי המקדש לעו לא נהנין, דבכה"ג דנ"ד דבתחילה אמר לה שתקח הטבעת לקנות
רוחא שמעתא טובא דאין כאן קידושין, דאפי' בנתן לה סתם ואמרה הן נקבצו דיו"ת
משתפכות בתשובות מהרח"ש א"ה עש"ב, וזכורני שספרי אחרוני זמנינו אתו
ממול"אי בכיוצא בזה, ובנ"ד לפי השאלה היא מוצעת בתשו' רבני ויניציא ה"י אחר
שנתן לה הטבעת דיבר לעדים קודם אמירתו הרי את מקודשת יותר מכדי דיבור,
ופשיטא דהו"ל כשתיקה לאחר מ"מ, אפי' לדעת מהריט"ץ ז"ל בתשובה דמצריך שיהיה
אחר כדי דיבור, אף כי בסברת מהריט"ץ ז"ל ראיתי זה ימים בתשובות האחרונים
דאיכא מאן דפליג עליה, ודייק לה מלשונות הפוסקים, איברא דמאי דסייעינהו הרב
המורה הנזכר בתשובה השנית מדברי מהר"ם מפאדוה ז"ל סי' כ"ט שכת' גם אני

שער השמיני

נוטה להתיר בלא גט ע"ש, אחרי המח' מהר"ם ז"ל לא קאי אשתיקה דאחר מ"מ, ומבואר במה שסיים שסומך על מהר"ם שדחה דברי רבני שפי"ר כהוגן, והיינו על עדות אחים שהזכיר ברישא, אבל בענין שתיקה דאמ"מ בנדון ידיה דבאו לידה בתורת ק"י כבר כתב שדעת הרי"ף והטור וסייעתם להצריך גט, וחלילה דבכגון זה היה מקל מהר"ם ז"ל נגד כמה עמודי הוראה. ותו אישתמיטתיה שמהר"ם מפאדוה ז"ל סי' כ"ד בחטפה מעות מאיש א' וכו' שלא באו לידו אלא בתורת גול, לא מלאו לבו להקל בלי גט כמבואר בדבריו, ואף שמור"ם ז"ל בהגהה סי' כ"ח ס"ה הביא דין זה בשם מהר"ם מפד', וכתב דלאו כלום הוא וכמ"ש בשמו רבני ויניציאה ה"י, כבר הרגישו רבנן בתראי בס' אפי רב רבני דבגוף התשוב' לא מוכח הכי, ומ"מ הם ז"ל הסכימו דמי לפקדון וכ"כ משם הרב שארית יוסף, וגם בנ"ד נידון הכי, ולא שביק איניש פשיטותא דמור"ם בהגהה והרב ש"י וסייעתם משום חומרא יתירה דהחמיר מהר"ם מפאדוה, וכבר רבני ויניציאה הביאו משם הרש"ך ח"א סי' ט' והר"י שבות יעקב ח"ב סי' קי"ט שפסקו כמור"ם בהגה בנדונייהם, עוד הקלו המורים הנז' מט' שהנערה לא יש לה אם י"ב שנה וב' חדשים והיא נערה, ופסקו ז"ל דאם נתקדשה שלא מדעת אביה אין ק"י ק"י, וכתבו דמה שהחמיר הר"ם מלובלין סימן קל"ט בנערה כזו שאין להקל בנשים הבודקות אחר סי' בגרות, הפרין על המדה, וכדאים הם הרי"ף והר"ם וכו' שאינם מחלקים בין נערה לקטנה לסמוך עליהם לבטל הק"י ע"ש, ואנן מה נענה אחרי שאין ספרי דבי רב אתנו, ומה גם כי אני על פ' הנסיעה, כי מאי דפשיטא להו קא מיבעיא לי, דכל הפוסקי' הנז' מיירו כשהיא נערה ודאית, אמנם הרי"ף והטור ומרן גופיהו ס"ל דאם בתוך ה' חדשים היו לה סי' בגרות היא בוגרת ולא נערה, וא"כ בנ"ד צריך לבדוק הנערה אם הביאה סי' בגרות ועדות נשים כתבו משם מהר"ם מלובלין דלא מהני, אמנם מט' אחר דאתו עלה רבני אנקונה דהנערה לא ראתה העדים לכאורה יש להקל נמי כמבואר סי' מ"ב, וכ"ש בנ"ד שהנערה אומרת שלא שמעה ל' הק"י, וכן מוכח ממה שמעידין העד' שאח"כ היתה רוצה להחזיר לו הטבעת והשיב לה שתתנהו לאימה שאפי' שתקנהו, וכמבואר בגופא דעובדא בדברי המורים הרב מאריה דאתרא ורבני ויניציאה, ומה גם שהוסיפו רבני אנקונה שהעדים לא ראו נתינת הטבעת, וכתב מור"ם מהריב"ש רס"ו בשם הרשב"א דאינו כלום, ואף שהרב בית שמואל הביא דעת אחרת להצריך גט, והתימא על הרבנים הנז' שכ' דבלא ראו הנתינה אינה מקו' אליבא דכ"ע, מ"מ נראה דבצי' כל הסי' יש להקל, ובתרייתא עדיפא שכ' מעלת הרב המורה בתשו' ב' דא"ל בתחילה קתי טבעת של דיאמנטי, והיא אבן פסולה, דמבואר בס"י ל"א ול"ה בב"ש וח"מ וב"ח ותשב"ץ ח"א סי' ק"ל במטבע נחשת וא"ל של זהב דאינה מקו', ועוד הרבה רעותות יש בגי', והוזכרו בדברי המורים שעד א' גנב מפורסם ועד א' לא שמע תיבת לי וכו' וכו' כאשר בא בארוכה בדבריהם, כי נראה לפק"ד דודאי בהצרך כל הני יש להקל בשופי, וכמו שכבר יצאת הוראה, ולא למטלעתא ידי צריכי, את זה כתבתי בעט"י של גח"ץ ויקרא לו נחוצותן, כי נח"ץ ינח"ץ איש אשר כמוני מדוך לדוך, ולית דין צריך בשש לפדות עם דל יושבי צער בין צוקות ובין צרת"ן, הלא כה דברי פה

פיסארו יום ב"ך יברך חשון ש' ה' צבאות הותיר לנו שרי"ד לפ"ק, ובזאת אני בוטח בזכות אבות במעמד שלשתן, נזכה ונחיה לשבת עיר האלהים, והראני אותו ואת נוהו וגדולים צדיקים אשר בקרבה בציביונו ובקומתו, צעיר אנכי ונבזה שליח ע"הק חברון תוב"ב הכותב שתי אותיות בהעלם אחת, לבלתי סור מן המצוה להציע על קסת"ן.

חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

ו שאלה שכיר שנתן לו בע"ה שכרו ביומו וא"ל הא לך שכירותך, ובעת ההיא שהשכיר היה מקבל המעות א"ל אין אני מקבל מעות אלו אלא בעד החוב ע"פ שאתה חייב לי, ואיני מקבל אותם בשביל שכרי ועדיין אתה עובר אם לא תתן לי, והבע"ה אומר אני לשכרך נתתי מעות אלו לקיים מצות ביומו ת"ש ולימים עוד אצא ידי חובתי, יורגו המורה הדין עם מי ושכמ"ה.

תשובה הגה מקום שבעלי תשו"בה עומדין רב מכרעאי דידענא בנפשאי דכחיש חילאי ואיני כדאי, ומגו דאתקצאי הא גופאי לא צילא דעתאי ולא כל כמינאי, ועייני לשמיא לך קרא"י לך תנאי ישמעני אלוהי לאור באור תורה ר"ב נהור"אי כ"ר.

כתב הרשב"א ז"ל בתשובה בס' תולדות אדם סי' ל"ז וז"ל, שאלת מי שיש לו על חבירו ב' חובי ופרע סתם, אחר כך נתעצמו בדין המלוה אומר מן הכושל שבשניהם נפרעת, והלוה אומר מן החזק שבשניהם הדין עם מי. תשובה הדין עם המלוה, וראיה ממעשה דאבימי בריה דר' אבהו דפ' הכותב דהו מסקי ביה זוזי בי הוזאי, ושוריינהו ביד חמא בריה דרבא, אזל פרעינהו, א"ל הבו לי שטרא, א"ל סיטראי נינהו, ואתא לקמיה דר' אבהו וא' כיון דפרעיה בלא סהדי נאמן למי סטראי נינהו, וא"א אפי' היה להם חיוב בבירור ממ"א היה יכול לומר לא זה שבע"פ פרעתי אלא מה שבשטר פרעתי, וגדולה מזו ז"ל שאפי' פרע לו בפ' לשם חוב פ' והמלוה קבלם סתם יכול לומר לו לא קבלתים מחמת אותו חוב שאמרת וכו', חדא דתופס מב"ח שלא לדעתו מה שתפס תפס, ועוד דתניא פ"ק דקידושין א"ל כנסי סלע זה שאני חייב לכו' עד אין שקלי ודידי שקלי עכ"ל, ומרן ז"ל בב"י ח"מ סימן נ"ח הביאו בשינוי ע"ש, וראיתי להרב בני שמואל ז"ל שם שהק' בראיה אחרונה שהביא מההיא דכנסי סלע זה, שהרי כתב' הה"מ ז"ל ה' אישות פ"ה בשמו, דכשלא הזכיר בתחילה פרעון אלא שהיה חייב לה מנה והגיע זמנו, וא' הרי את מקודש במנה זו ונטלתו ושתקה מקודשת אעפ"י שלא שדך, ואף עפ"י שאמרה לא נתכונתי אלא כדי ליפרע חובי אינה נאמנת ע"כ, ואם כן היכא שפירש הלוח לחוב פ' ושתק, אמאי נאמן לומר נתכונתי לחוב אחר, מ"ש מהאו' התקדשי לי ולא זכר פרעון דאינה נאמנת לו' להפרע חובי קבלתי, וכן יש להקשות לקוצר ענ"ד על הר"ן שכ' גבי עובדא דאבימי והובא ב"י כדברי רשב"א דאפי' פ' הלוח לחוב פ' ושתק וכו' ע"ש, ואלו פ"ק דקידושין כ' דאם א"ל כנסי סלע זה סתמא וחזר וא' התקדשי לי בו אפי' שחייב לה סלע מקודשת וכו' ע"ש, וכן קשה לענ"ד על מור"ם ז"ל במפה שכתב הגי